

στάσεως, ἐπειδὴ, καθὼς ἡ περιφέρεια τοῦ κύκλου ἀπὸ τὸ αὐτὸ σημεῖον καὶ κέντρον ὅπου ἀρχινᾷ, εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον πάλιν τελειώνει, καὶ διὰ τοῦτο ὁ κύκλος φαίνεται ὡσάν ἀναρχος καὶ ἀτελεύτητος, ἔτσι καὶ ἡ Πεντηκοστὴ ἀρχινᾷ ἀπὸ τὴν Κυριακὴν (τὴν λαμπροφόρον δηλ.) καὶ διὰ τῶν ἐν μέσῳ ἑξῆς Κυριακῶν κυκλοφορούμενη, εἰς ὀγδόην Κυριακὴν πάλιν τελειώνει, δι' ἧς καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοιάζει μὲ τὸν αἰῶνα, τοῦ ὁποίου εἶναι ἴδιον, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον (λόγῳ εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν), τὸ νὰ ᾖ: ἀναρχος καὶ ἀτελεύτητος (1). Ὅθεν, διατὶ καὶ αὕτη εἶναι εἰκὼν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, διὰ τοῦτο οἱ Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας (ὁ κ', δηλ. τῆς α'. θν καὶ ἀνάγνωθι) μᾶς διορίζουν νὰ προσευχώμεθα ὀρθιοὶ καὶ ὄχι γονατιστοί. Ἴνα διὰ τοῦ ὀρθίου σχήματος μεταφέρωμεν τὸν νοῦν μᾶς ἀπὸ τὸν παρόντα αἰῶνα ἐπὶ τὸν μέλλοντα, ὅτι καὶ κάθε γονυκλισία καὶ ἀνάστασις ὅπου κάμνομεν, δηλοῖ πῶς διὰ τῆς ἁμαρτίας εἰς τὴν γῆν κατεπέσαμεν, καὶ διὰ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ εἰς οὐρανούς ἀνυψώθημεν (δρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ αὐτοῦ κ'. τῆς α'). Ἐπιφέρει δὲ εἰς τὸ ἐξῆς ὁ Ἅγιος, ἀφίνω δλα τὰ ἄλλα ἄγραφα μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐρωτᾷ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, ἥτοι τὸ νὰ πιστεύωμεν εἰς Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἔτσι αὐτολεξεί, ἐκ ποίας Γραφῆς ἔχομεν; εἰ μὲν οἱ Πνευματομάχοι εἶπουν, ὅτι ἔχομεν αὐτὴν ἀπὸ τὴν περὶ τοῦ βαπτίσματος παράδοσιν τοῦ Κυρίου ὅπου εἶπε, Βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὡς συγχωρήσουν καὶ ἡμᾶς, καθὼς ἔχομεν τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως ὁμοίαν μὲ τὸ βάπτισμα, οὕτω νὰ δίδωμεν καὶ τὴν δοξολογίαν εἰς τὴν Τριάδα, ὁμοίαν μὲ τὴν εἰς αὐτὴν πίστιν, ἥγουν καθὼς λέγομεν ὅτι πιστεύομεν εἰς Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἔτσι καὶ νὰ λέγωμεν, ἄδῶ Πατρί καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, ἢ σὺν ἁγίῳ Πνεύματι. Ἄν δὲ λέγουσιν, ὅτι ἡ δοξολογία αὕτη ἦναι ἄγραφος εἰς τὴν Γραφήν, λέγομεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι παρομοίως καὶ ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως καὶ δλα τὰ ἄλλα ὅπου προσέπομεν, εἶναι ἄγραφα εἰς αὐτὴν. Εἰ δὲ τὰ ἄγραφα ταῦτα, τόσον πολλὰ ὄντα εἰς τὸν ἀριθμὸν, καὶ τότεν μεγάλην δύναμιν ἔχοντα εἰς τὴν πίστιν, συγχωροῦσιν οἱ Πνευματομάχοι, διὰ τί νὰ μὴ συγχωρήσουν καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν μίαν λέξιν, τὴν ἐν τῇ δοξολογίᾳ ταύτῃ περιεχομένην, τὴν σὺν πρόθεσιν δηλ. ἢ τὸν καὶ σὺν-δεσμον, τὴν ὁποίαν εἶσομεν παραδεδομένην ἀπὸ τούτων Πατέρων εἰς τὰς ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς (καὶ μάλιστα παραδοθεῖσαν ἀπὸ τὸν θαυματουργὸν Γρηγόριον εἰς τὴν ἐν Νεοκαισαρείᾳ Ἐκκλησίαν), ἡ ὁποία μεγάλην δύναμιν ἔχει εἰς τὴν πίστιν τῆς ἁγίας Τριάδος (2) ;

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ κθ'. Κεφαλαίου ἐκ τῆς αὐτῆς πραγματείας.

ΚΑΝΩΝ ἑΒ'.

Πρὸς γεμὴν τὸ ἀμάρτυρον καὶ ἄγραφον εἶναι τὴν σὺν τῷ Πνεύματι δοξολογίαν, ἐκεῖνο λέγομεν, ὅτι εἰ μὲν μηδὲν ἕτερον ἄγραφον, μηδὲ τοῦτο παραδεχθῆτω· εἰ δὲ τὰ πλεῖστα τῶν μυστικῶν ἀγράφων ἡμῖν

ναστάσεως, καὶ Ἐν Κυριακῇ τὸ Πνεῦμά τὸ ἅγιον μέλλει νὰ τελεσιουργήσῃ τὴν ἀνακαινίσιν ὅλης τῆς κτίσεως, κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας· «Ἐξαποστελεῖς, γὰρ, φησί, τὸ Πνεῦμά σου καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς». Πολλοὶ δὲ διδάσκαλοι θέλουσιν ὅτι ἐν Κυριακῇ ἐγένετο ὁ Ἐθαγγελισμός. Ἐν Κυριακῇ ἡ Χριστοῦ γέννησις. Ἐν Κυριακῇ τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν πέντε ἄρτων. Ἐν Κυριακῇ διέβησαν τὴν Ἐρυθρὰν οἱ Ἰσραηλῖται, καὶ ἐν Κυριακῇ ἠξιώθη ὁ Ἰωάννης νὰ ἰδῇ τὴν φρικτὴν Ἀποκάλυψιν, ὡς δηλοῦται ἐν Κεφ. α'. τῆς αὐτῆς. Μία δὲ ὀνομάσθη ἡ Κυριακὴ, διατὶ κοντὰ εἰς τοῦτα ὅπου λέγει ὁ Θεὸς Βασιλεῖος, καὶ μέσα εἰς τὴν μίαν ἐκείνην δλαίαι καθ' ἐξῆς ἑξῆς ἡμέραι ἐμπεριείχοντο, καθ' ὅτι τὰ ἐν αὐταῖς γεννηθέντα ποιήματα, ἐκ τῆς προϋπαρχούσης ὕλης τῶν στοιχείων, τῆς ἐν τῇ μιᾷ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραχθείσης ἐγένοντο, καὶ ὄχι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι. Πρὸνόνμιον γὰρ καὶ τοῦτο μέγιστον ἐστάθη τῆς Κυριακῆς, τὸ νὰ γεννηθοῦν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰ ἐν αὐτῇ γεννηθέντα κτίσματα, καὶ τὸ νὰ δώσουν τὴν ὕλικὴν αἰτίαν εἰς τὰ ὑστερον γεννηθέντα· οἷονεὶ γὰρ ἐγγαστρομένηα τὰ τῆς α'. Κυριακῆς ἡμέρας κτίσματα ἐγεννήθησαν, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Γρηγόριον, ἀφ' ὧν τὰ ἄλλα ἐγένοντο. Ἐπειδὴ τινες ἐναντιόνο-νται, λέγοντες, ὅτι ἡ Κυριακὴ δὲν εἶναι εἰκὼν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος κυρίως, διατὶ κεκολασμένως εἰκόνα ταύτην ἐκείνου ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Βασιλεῖος, ὡς μάθουν, ὅτι ὁ ἴδιος οὗτος Βασιλεῖος (ὁμιλία β'. εἰς τὴν ἐξαγμ. σελ. 28. τοῦ α. τόμου) ἀποφαντικῶς,

καὶ χωρὶς κανένα κολαστικὸν μόριον, εἰκόνα ἐκείνου αὐτὴν ὀνομάζει, οὕτω λέγων· «Διὰ τοῦτο τὴν κεφαλὴν τοῦ χρόνου ὄχι πρώτην ἡμέραν μίαν ὀνόμασεν, ἵνα καὶ ἐκ τῆς προσηγορίας τὸ συγγενὲς ἔχη πρὸς τὸν ἕνα. Τοῦ γὰρ μοναχοῦ καὶ ἀκοινωνήτου πρὸς ἕτερον (αἰῶνα) ἡ τὸν χαρακτήρα δεικνύουσα, οἰκείως καὶ προσφυῶς προσηγορεύθη μία.» Καὶ πάλιν. «Ἴνα οὖν πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν τὴν ἔννοιαν ἡμῶν ἀπαγάγῃ, μίαν ὀνόμασε τοῦ αἰῶνος τὴν εἰκόνα, τὴν ἀπαρχὴν τῶν ἡμερῶν, τὴν ἀμήλικα τοῦ φωτός, τὴν ἁγίαν Κυριακὴν, τὴν τῇ Ἀναστάσει τοῦ Κυρίου τετιμημένην». Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ συντόμως τὸ πᾶν, ὁλος ἐκεῖνος ὁ αἰὼν μία ἡμέρα Κυριακὴ θέλει εἶναι, ἀδιάδοχος καὶ ἀτελεύτητος.

(1) Καθὼς δὲ ὁ μέγας Βασιλεῖος ἐδῶ λέγει, ὅτι ἡ μία ἐκείνη καὶ πρώτη, ἥτοι ἡ Κυριακὴ, ἐπτάκις ἐπταπλασιασθεῖσα, συμποσεὶ τὰς ἐπτὰ ἑβδομάδας τῆς Πεντηκοστῆς, ἔτσι καὶ ὁ Θεολόγος λέγει, ὅτι ὁ ἐπτὰ ἀριθμὸς ἐπτάκις ἐπταπλασιασθεὶς, τὴν Πεντηκοστὴν γεννᾷ παρὰ μίαν ἡμέραν, τὴν ὁποίαν λαμβάνομεν ἀπὸ τὸν μέλλοντα αἰῶνα, τὴν Κυριακὴν δηλ. «Ὁ γὰρ ἐπτὰ ἐφ' ἑαυτὸν συντιθέμενος, γεννᾷ τὸν πενήκοντα, μιᾶς δεούσης ἡμέρας, ἣν ἐκ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος προσειλήψαμεν, ὀγδόην τε οὖσαν τὴν αὐτὴν καὶ πρώτην, μᾶλλον δὲ μίαν καὶ ἀκατάλυτον (λόγῳ εἰς τὴν Πεντηκοστὴν).

(2) Περὶ τῆς δοξολογίας ταύτης, ἥτοι τοῦ, Ἄδῶ Πατρί, δρα εἰς τὴν α. ὑποσημ. τοῦ παρόντος Κανόνος.

E. P. Δ. 2006
IOANNINA 2006

έμπολιτεύεται, μετὰ πολλῶν ἑτέρων καὶ τοῦτο καταδεξόμεθα. Ἀποστολικὸν δὲ, οἶμαι, καὶ τὸ ταῖς ἀγράφοις παραδόσεσι παραμένειν. «Ἐπαινῶ γὰρ, φησὶν, ὑμᾶς, ὅτι πάντα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ἡμῖν τὰς παραδόσεις κατέχετε». [ἀ. Κορ. ιά. 2.] Καὶ τὸ, «Κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς παρελάβετε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' Ἐπιστολῆς», [β'. Θεσσαλ. β'. 15] ὧν μάλιστα μία ἐστὶ καὶ ἡ παρούσα αὕτη, ἣν οἱ ἐξ ἀρχῆς διαταξάμενοι παραδιδόντες τοῖς ἐφεξῆς, συμπροϊούσης αἰεὶ τῷ χρόνῳ τῆς χρήσεως, διὰ μακρᾶς συνηθείας ταῖς Ἐκκλησίαις ἐγκατερίζωσαν. Ἄρ' οὖν εἰ ὡς ἐν δικαστηρίῳ τῆς διὰ τῶν ἐγγράφων ἀποδείξεως ἀποροῦντες, μαρτύρων ἡμῖν πλῆθος παρεστησάμεθα, οὐκ ἂν τῆς ἀφείσεως παρ' ὑμῶν ψήφου ἐτύχομεν; Ἐγὼ μὲν οὕτως οἶμαι, «Ἐπὶ στόματος γὰρ δύο καὶ τριῶν μαρτύρων σταθῆσεται πᾶν ῥῆμα». [Δευτερ. ιζ'. 6.] Εἰ δὲ καὶ τὸν πολὺν χρόνον πρὸ ἡμῶν ὄντα ἐναργῶς, ὑμῖν ἐπεδείκνυμεν, οὐκ ἂν ἐδόξαμεν ὑμῖν εἰκότα λέγειν, μὴ εἶναι καθ' ἡμῶν τὴν δίκην εἰσαγώγιμον ταύτην; Δυσωποητικὰ γάρ πως τὰ παλαιὰ τῶν δογμάτων, οἷοναι πολιᾶτινι τῆ ἀρχαιότητι τὸ αἰδέσιμον ἔχοντα.

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως περὶ τῶν ἀγράφων τῆς Ἐκκλησίας παραδόσεων διαλαμβάνει, λέγων, ὅτι, ἂν οἱ Πνευματομάχοι δὲν δέχωνται τὴν σὺν τῷ Πνεύματι δοξολογίαν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, διατὶ εἶναι ἀγραφος εἰς τὴν Γραφήν, εἰ μὲν δὲν δεχόμεθα κανένα ἄλλο ἀγραφον ἔθος, ἃς μὴ δεχθῆ μήτε αὐτό· εἰ δὲ πολλότατα ἀγραφα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εὐρίσκονται, ἃς δεχθῆ μαζῆ μετὰ τὰ ἄλλα καὶ ἡ σὺν τῷ Πατρὶ καὶ Υἱῷ δοξολογία τοῦ Πνεύματος. Ἐδιδάχθημεν γὰρ ἐκ τοῦ Ἀποστόλου νὰ φυλάττωμεν καὶ τὰς ἀγράφους παραδόσεις, λέγοντος· «Ἐπαινῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὅτι πάντα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε.» Καὶ πάλιν· «Κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' Ἐπιστολῆς ἡμῶν». Ἀπὸ τὰς ὁποίας παραδόσεις μία εἶναι καὶ ἡ δοξολογία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὴν ὁποίαν οἱ προγενέστεροι, παραδόντες εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, μετὰ τὴν πολυκαιρίαν καὶ μεταχειρίσιν καὶ συνήθειαν, εἰς τὰς Ἐκκλησίας ἐρρίζωσαν. Ὡστε, ἂν, θετέον, περὶ τῆς συνδοξολογίας τοῦ Πνεύματος κρινώμεθα, καὶ μὴ ἔχοντες ἐγγράφους ἀποδείξεις, ἠθέλαμεν φέροι πολλοὺς μάρτυρας, ἀρὰ γε δὲν ἠθέλαμεν νικήσει ἡμεῖς; βέβαια ἠθέλαμεν νικήσει, ἐπειδὴ, «ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθῆσεται πᾶν ῥῆμα». [Δευτερ. ιζ'. 6.] Ἄν δὲ καὶ ἠθέλαμεν δείξει, πῶς καὶ ἡ ἀρχαιότης τοῦ χρόνου καὶ πολυκαιρία εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην μᾶς βοηθεῖ, δὲν ἠθέλαμεν κάμει, ὥστε ὁποῦ ἡ κρίσις μας μήτε ὅλως νὰ χρειασθῆ νὰ ἐμβῆ εἰς δικαστήριον νὰ κριθῆ, ἀλλὰ νὰ αποφασισθῆ παρευθὺς, ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν τὰ νικητήρια; Διότι τὰ παλαιότερα ἐπικρατήσαντα δόγματα δυσωποῦσι τὸν καθ' ἓνα καὶ καταπειθουσιν, αἰδέσιμα ὄντα καὶ εὐλαβείας ἀξία διὰ τὴν ἀρχαιότητα (1). Καθεξῆς δὲ ἐπιφέρει ὁ Ἅγιος ἐν τῷ αὐτῷ

(1) Συμφώνως μετὰ τὸν παρόντα Κανόνα καὶ ὁ ζ'. τῆς ζ'. διατάσσεται, ὅτι τὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔθη πρέπει νὰ κρατοῦν κατὰ τὴν ἐγγραφὴν καὶ ἀγραφὴν θεσμοθεσίαν. Καὶ ὁ γ'. τῆς ἐν Κερθαγένῃ, καὶ ὁ κα'. τῆς ἐν Γάγγρα, τὰς ἐγγράφους καὶ ἀγράφους παραδόσεις θέλουσι νὰ κρατοῦν. Ὁ δὲ Χρυσόστομος (ἐν τῷ δ'. λόγῳ τῆς β'. πρὸς Θεσσαλ.) τὸ ἀνωτέρω ρητὸν τοῦ Ἀποστόλου ἐρμηνεύων λέγει· «Ἐνταῦθα δὴλον, ὅτι οὐ πάντα δι' ἐπιστολῆς παρεδίδουσαν (οἱ Ἀπόστολοι δηλαδὴ), ἀλλὰ πολλὰ καὶ ἀγράφως. Ὁμοίως δὲ κακεῖνα, καὶ ταῦτά ἐστιν ἀξιόπιστα, ὥστε καὶ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀξιόπιστον ἠγοῦμεθα. Παράδοσις ἐστὶ, μηδὲν πλέον ζητεῖν». Ἀλλὰ καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος ἐν τῇ η'. πράξει αὐτῆς ἀναθεματίζει τοὺς παραβαίνοντας τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας, οὕτω λέγουσα· «Ἐἴ τις πᾶσαν παράδοσιν ἐκκλησιαστικὴν, ἐγγραφὴν ἢ ἀγραφὴν, ἀθετεῖ, ἀνάθεμα» (σελ. 883. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν). Καὶ ἐν τῇ πρὸς τοὺς Ἀλεξανδρεῖς δὲ ἐπιστολῇ αὐτῆς ἢ αὐτῆς Σύνοδος οὕτω γράφει· «Ἀπαντα τὰ παρὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, καὶ τὴν διδασκαλίαν, καὶ ὁποῦπωσιν τῶν ἁγίων καὶ ἀοιδίμων Πατέρων καινοτομηθέντα καὶ πραχθέντα, καὶ μετὰ τοῦτο πραχθησόμενα, ἀνάθεμα» (σελ. 606. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν). Αὐτὸ τοῦτο μετὰ τὰς ἰδίας λέξεις ἐξεβόησε καὶ ἡ μετὰ τὸν Πορφυρογέννητον Κωνσταντῖνον Σύνοδος (σελ. 977. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδ.). συμπεραίνεται οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι παράδοσις κυρίως μὲν καὶ ἐξαιρέτως ἐστὶ, κατὰ τοὺς θεολογοῦντας, ῥῆμα Θεοῦ ἀγραφον, ὅτι ἐν τῇ θεῇ Γραφῇ οὐ γέγραπται, καὶ μ' ὅλον ὅπου εἶναι γεγραμμένον εἰς τὰς βίβλους τῶν θεοφόρων Πατέρων, καὶ

ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῶν Συνόδων. Καταχρηστικῶς δὲ καὶ σπανίως παράδοσις ὀνομάζεται καὶ τὸ γεγραμμένον ἐν τῇ θεῇ Γραφῇ (καὶ μὲ ὅλον ὅπου αὕτη κυρίως Γραφή ἐστὶ τε καὶ ὀνομάζεται, καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ πε'. Ἀποστολικῷ), καθὼς τοῦτο συνάγεται ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ Παύλου· «Κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν», ὅπου παράδοσιν καλεῖ καὶ τὴν δι' ἐπιστολῆς του, ταῦτὸν εἰπεῖν, τῆς θείας Γραφῆς, γεγραμμένην καὶ διδαγμένην. Εἰς ἐγγραφὸν δὲ καὶ ἀγραφὸν ταύτην ἐδιαίρεσε καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος ἀνωτέρω. Τριττὴ δὲ ἐστὶν ἡ παράδοσις, Θεία, Ἀποστολικὴ καὶ Ἐκκλησιαστικὴ. Καὶ Θεία μὲν ἐστὶν ἐκείνη, ἣς ἀρχηγὸς ὁ Θεὸς, Ἀποστολικὴ δὲ ἡ παρὰ τῶν Ἀποστόλων παραδοθεῖσα, θεωρουμένων καθ' ὁ Οἰκονόμων καὶ Ποιμένων τῶν πιστῶν, οὐ καθ' ὁ κηρύκων, ὧν ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ἤκουσαν, οἷον ἐπὶ παραδείγματος, λέγει ὁ Παῦλος· «Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ Κύριος» (ἀ. Κορινθ. ζ'). Ἡ παράδοσις αὕτη δὲν εἶναι Ἀποστολικὴ, καὶ μ' ὅλον ὅπου ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου λέγεται, ἀλλὰ Θεία, ὡς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μὲν τοῦ Νομοθέτου διορισθεῖσα, διὰ δὲ τοῦ Ἀποστόλου κηρυχθεῖσα. Ἐπειτα λέγει ὁ ἴδιος Παῦλος· «Τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχὶ ὁ Κύριος.» Ἡ παράδοσις αὕτη ἐστὶν ἀληθῶς ἰδία Ἀποστολικὴ, τὴν ὁποίαν ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ Ἀπόστολος, καθ' ὁ Οἰκονόμος καὶ Ποιμὴν τοῦ λαοῦ ἐδιώρισεν. Ἐκκλησιαστικὴ δὲ παράδοσις ἐστὶν ἡ παρὰ τῶν διαδόχων τῶν Ἀποστόλων διορισθεῖσα. Χαρακτῆρ δὲ καὶ συστατικὸν ἰδίωμα εἶναι τῆς μὲν Θείας καὶ τῆς Ἀποστολικῆς, τὸ νὰ δέχωνται παρὰ τῶν Πατέρων ὡς ἐν καὶ αἱ δύο, καὶ τὸ νὰ φυ-

Κεφαλαίω πολλούς παλαιούς μάρτυρας, καὶ μάλιστα καὶ Ἁγίους, ἐγγράφως τοῦτο δηλοῦντας, οἵτινες ποτὲ μὲν ἐδοξολογοῦν οὕτω· Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ σὺν ἁγίῳ Πνεύματι, ποτὲ δὲ οὕτω· Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

ΠΡΟΔΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ ἐν Ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Γρηγόριος, ὁ τῆς ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ Νύσσης Ἐπίσκοπος, καὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἀδελφός, Ἀναγνώστης ὢν πρότερον, ὕστερον ἀφῆσας τὴν ἰδίαν του τάξιν, ἔδωκεν ὄλον τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ρητορικῆς τέχνης, ἀλλ' ἀνεκαλέσθη πάλιν εἰς τὴν τάξιν του διὰ τῶν ἐπιπληκτικῶν παρακινήσεων Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου (1)· πρὸ τοῦ δὲ νὰ γένη Ἐπίσκοπος, ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν Θεοσεβίαν, τῆς ὁποίας τὸν θάνατον ἀνδρείως ὑπέμεινε (2), καὶ κατὰ τὸ 372 ἔτος Ἐπίσκοπος τῆς Νύσσης κατέστη (3)· ὀλίγον δὲ ὕστερον ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπικὴν ἀξίαν, διὰ τὸν ζῆλον τῆς πίστεως, ἐξορισθεὶς διὰ προσταγῆς τοῦ Οὐάλεντος, εἰς διαφόρους τόπους ἐπεριπάτει, ταλαιπωρούμενος ἀπὸ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν Ἀρειανῶν (4)· ἐν ἔτει δὲ 378, τελευτήσαντος τοῦ Οὐάλεντος, ἀνεκαλέσθη εἰς τὸν θρόνον του ὑπὸ τοῦ Γρατιανοῦ (5). Παραστάς δὲ ἐν τῇ κατὰ Ἀντιόχειαν Συνόδῳ πέμπεται παρ' αὐτῆς εἰς τὴν Ἀραβίαν ὁμοῦ μετ' ἄλλους Ἐπισκόπους, διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς ἐκεῖσε Ἐκκλησίας (6)· ἐλθὼν δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ προσκυνήσας τοὺς ἁγίους τόπους, ἀηδίασε διὰ τὰς ἐκεῖ γενομένας κακίας ὅπου εἶδε· δι' ὃ καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν φίλον του τὴν Ἐπιστολὴν, ὅπου διαλαμβάνει διὰ τοὺς πηγαινόντας εἰς Ἱεροσόλυμα. Παρῶν δὲ εὐρεθεὶς εἰς τὴν ἁγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν β' Σύνοδον ἐν ἔτει 381, τὸ Σύμβολον ἀνεπλήρωσε τῆς ἐν Νικαίᾳ, προσθεὶς τὴν θεολογίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὰ τέσσαρα ἄλλα ἄρθρα μεχρι τέλους (7)· εὐρέθη δὲ παρῶν καὶ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένην τοπικὴν Σύνοδον, περὶ Ἀγαπίου καὶ Βαγαδίου, ἐν ἔτει 391 (8). Κοντὰ δὲ εἰς τὰ ἄλλα αὐτοῦ πάνσοφα συγγραμμάτια, καὶ τούτους τοὺς Κανόνας συνέγραψεν, ἀναγκαίους ὄντας εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατὰ τὰς ἐπιπληκτικὰς ἐπικυροῦνται, ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν α'. τῆς δ'. καὶ τὸν α' τῆς ζ', ὠρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς σ'. Οἰκουμενικῆς, καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης, Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν. Εὐρίσκονται δὲ ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν Πανδέκτων, καὶ ἐν σελ. 349 τοῦ α'. τόμου τῶν Συνοδικῶν (9).

λάττωνται ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς κοινῶς εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας· τῆς δὲ Ἐκκλησιαστικῆς χαρακτὴρ ἐστὶ τὸ νὰ φυλάττεται καὶ αὐτὴ παρομοίως μετὰ τὴν Ἀποστολικὴν εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας, ἂν ᾖ δυνατὸν, διὰ τὸ τῆς κοινῆς συμφωνίας καλόν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Λουθηροκαλβίνοι, ἀκολουθοῦντες Μοντανῷ, τῷ κατὰ τὸν β'. αἰῶνα, ἀθετοῦντι τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ἔθη καὶ τὰς ἐκ τῶν Ἀποστόλων διαδοθείσας παραδόσεις, (καὶ ὄρα τὴν ε'. υποσημείωσιν τοῦ ζ'. τῆς β'.) ἀναιροῦσι τὰς παραδόσεις, καὶ ἐνίστανται λέγοντες, ὅτι ὁ Θεὸς ἐν τῷ Δευτερονόμιῳ (Κεφ. δ'.) καὶ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει (Κεφ. κβ'.) προστάζει νὰ μὴ προσθήσῃ τινὰς τίποτε εἰς τὰ ἐν αὐτοῖς γεγραμμένα, ἀποκρινόμεθα, ὅτι, κατὰ τὸν Λύγουστινον (Κεφ. οθ'. εἰς τὸν Ἰωάνν.), ἐμπόδισεν ὁ Θεὸς νὰ μὴ προστεθοῦν τὰ βλαβερά καὶ ἀσύμφωνα, ἀλλ' ἔχει καὶ τὰ ἐπιωφελῆ καὶ σύμφωνα. Εἰ δὲ καὶ ὁ Θεοφύλακτος, ἐρμηνεύων τὸ, εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω, λέγει ὅτι δὲν εἶπεν, ἐὰν τὰ ἐναντία καταγγέλωσιν, ἀλλὰ κἂν μικρὸν τι εὐαγγελίζωνται παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα, λέγομεν, ὅτι, ὁ μὲν Ἀπόστολος μετὰ τὸν λόγον ὅπου λέγει εὐηγγελισάμεθα καὶ παρελάβετε, τὰς παραδόσεις μᾶλλον βεβαίως, καθ' ὅτι διὰ λόγου καὶ αὐτὸς εὐηγγελισατο, καὶ οἱ Γαλάται παρέλαβον, καὶ ταῦτα εἶναι αἱ παραδόσεις ὅπου προσβεβόμεν ἡμεῖς (οὐ γὰρ εἶπε παρ' ὃ ἐγράψαμεν, ἀλλὰ παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα)· ὁ δὲ Θεοφύλακτος εἶπε τοῦτα διὰ νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὸ νὰ παρεγγράφωμεν μέσα εἰς τὰς θείας Γραφὰς τὰ ἐδικὰ μας λόγια, ὡς ἂν Θεοῦ λόγια, κατὰ τοὺς ψευδοπροφήτας ἐκείνους ὅπου ἔλεγον· Τάδε λέγει Κύριος, χωρὶς νὰ τὰ λέγῃ εἰς αὐτοὺς ὁ Κύριος, καὶ ὅχι διὰ νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ νὰ μὴ δεχόμεθα τὰς ἐκ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν παραδόσεις. Ἐκεῖνο δὲ ὅπου λέγει ὁ θεὸς Ἱερώνυμος (Κεφ. κγ'.

Ματθ.) ἐν τῷ κατὰ Ἐλβιδίου, «ὡς περ τὰ γεγραμμένα οὐκ ἀπαναινόμεθα, οὕτω τὰ μὴ γεγραμμένα οὐκ ἀποδεχόμεθα, καὶ τὸ ἐκ τῶν Γραφῶν μὴ μαρτυρούμενον, ραδίως ὀλιγωρεῖται, οἷα δὲ καὶ κατασκευάζεται» τὸ ρητὸν, λέγω, τοῦτο εἶπεν, ὅχι διὰ τὰς τῆς Ἐκκλησίας παραδόσεις, ἀλλὰ διὰ τινὰς ἀβεβαίους καὶ μυθολογουμένας ἱστορίας, ὅπου ἐφλυᾶρει ὁ Ἐλβίδιος· οἷον, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη ὡς ἂν τὰ ἄλλα βρέφη ρυπώδης, καὶ ἄλλα τοιαῦτα αἰρετικὰ φληναφήματα. Αἱ παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας συνιστῶνται καὶ ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Παῦλος πρὸς τὸν Τιμόθεον· «Ἄφηκους παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι». «Ὅρα καὶ τὴν υποσημείωσιν τοῦ α'. τῆς ἐν Σαρδικῇ.

(1) Ὅρα τὴν 43. Ἐπιστολὴν τοῦ Θεολόγου.

(2) Ὅρα τὴν 95. Ἐπιστολὴν τοῦ αὐτοῦ.

(3) Ὁ Φαβρίκιος 8. σελ. 141. Ὅρα καὶ τὴν 225 καὶ τὴν 385. Ἐπιστολὴν τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

(4) Ὁ Κάβε ἐν τόμ. ι'. σελ. 244. Ὅρα καὶ τὴν Ἐπιστολὴν 237. καὶ τὴν 264. τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

(5) Ὁ Φαβρίκιος αὐτόθι.

(6) Ἡ Σύνοδος αὕτη φαίνεται νὰ ᾗτον ἢ ἐπὶ Μελετίου γενομένη ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐν ἔτει 379. ἢ 380, ἥτις τὸ μὲν θεοποιὸν Σύμβολον ἐκύρωσε τῆς ἐν Νικαίᾳ, Μάρκελλον δὲ καὶ Φωτεινὸν καὶ Ἀπολινάριον ἀνεθεμάτισε, καὶ ὄρα τὸν β'. τόμ. τῶν Συνοδικῶν ἐν τῷ πίνακι.

(7) Νικηφόρος ὁ Κάλλιςτος βιβλ. 12. Κεφ. 13.

(8) Ὁ Φαβρίκιος καὶ ὁ Κάβε, αὐτόθι. Περὶ τῆς Συνόδου ταύτης ὄρα μετὰ τὴν ἐν Σαρδικῇ.

(9) Τὰ δὲ περὶ ἀποκαταστάσεως διαλαμβάνοντα ἔχρη, τὰ ἐν τοῖς συγγραμμάσι αὐτοῦ ἐνεσπαρμένα, ὁ μὲν ἀνόθευτος τοῦ

Τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου Ἐπισκόπου Νύσσης, Ἐπιστολὴ κανονικὴ
πρὸς Λητούιον Ἐπίσκοπον Μελιτίνης.

ΚΑΝΟΝ Α΄.

Ἐν καὶ τοῦτο τῶν εἰς τὴν ἁγίαν ἑορτὴν συντελούντων ἐστὶ, τὸ κατανοῆσαι ἡμᾶς τὴν ἔννομόν τε καὶ κανονικὴν ἐπὶ τῶν πεπλημμεληκότων οἰκονομίαν, ὅπως ἂν θεραπευθῆ ἅπαν ἀρρώστημα ψυχικόν, τὸ διὰ τινος ἁμαρτίας ἐπιγιγόμενον. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ καθολικὴ αὕτη τῆς κτίσεως ἑορτὴ, κατὰ τὴν τεταγμένην περίοδον τοῦ ἐνιαυσίου κύκλου, καθ' ἕκαστον ἔτος ἐν παντὶ πληρουμένη τῷ κόσμῳ ἐπὶ τῆ ἀναστάσει τοῦ πεπτωκότος ἐπιτελεῖται (πτῶσις δὲ ἐστὶν ἡ ἁμαρτία, ἀνάστασις δὲ ἡ ἐκ τοῦ πτώματος (1) ἀνόρθωσις), καλῶς ἂν ἔχοι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, οὐ μόνον τοὺς ἐκ τῆς παλιγγενεσίας μεταστοιχειουμένους διὰ τῆς τοῦ λουτροῦ χάριτος τῷ Θεῷ προσάγειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς διὰ τῆς μετανοίας τε καὶ ἐπιστροφῆς ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἔργων [Ἐβρ. θ'. 14] εἰς τὴν ζῶσαν ὁδὸν πάλιν ἐπανιόντας, καὶ τούτους χειραγωγεῖν εἰς τὴν σώζουσαν ἐλπίδα, ἧς διὰ τῆς ἁμαρτίας ἀπεξενώθησαν. Ἔστι δὲ οὐ μικρὸν ἔργον τοὺς περὶ τούτων λόγους οἰκονομῆσαι ἐν τῇ ὀρθῇ τε καὶ δεδοκιμασμένη κρίσει, κατὰ τὸ παράγγελμα τοῦ Προφήτου τὸ κελεύον, «δεῖν οἰκονομεῖν τοὺς λόγους ἐν κρίσει»· ἵνα καθὼς ἔχει τὸ λόγιον, μὴ σαλευθῆ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ «εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἔσται δίκαιος». [Ψαλ. ριά. 6.] Ὡσπερ γὰρ ἐπὶ τῆς σωματικῆς θεραπείας, ὁ μὲν σκοπὸς τῆς ἰατρικῆς ἐστὶ, τὸ ὑγιᾶναι τὸν κάμνοντα, τὸ δὲ εἶδος τῆς ἐπιμελείας διάφορον (κατὰ γὰρ τὴν ποικιλίαν τῶν ἀρρωστημάτων καταλλήλως καὶ ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος ἐκάστῳ τῶν νοσημάτων προσάγεται)· οὕτω, πολλῆς οὔσης καὶ ἐν τῇ ψυχικῇ νόσῳ τῆς τῶν παθῶν ποικιλίας, ἀναγκαιῶς παλυσιῶδῆς γενήσεται ἡ θεραπευτικὴ ἐπιμέλεια, πρὸς λόγον τοῦ πάθους ἐνεργοῦσα τὴν ἴσιν. Ὡς δ' ἂν γένοιτό τις τεχνικὴ μέθοδος περὶ τοῦ προκειμένου προβλήματος, οὕτω τὸν λόγον διαληψόμεθα. Τρία ἐστὶ τὰ περὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν θεωρούμενα κατὰ πρώτην διαίρεσιν, τό τε λογικόν, καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν καὶ τὸ θυμοειδές. Ἐν τούτοις εἰσὶ καὶ τὰ κατορθώματα τῶν κατ' ἀρετὴν βιούντων καὶ τὰ πτώματα τῶν εἰς κακίαν ἀπορρέοντων· δι' ὃ προσήκει τὸν μέλλοντα τὴν κατάλληλον θεραπείαν προσάγειν τῷ νεοσηκῶτι τῆς ψυχῆς μέρει. Πρῶτον μὲν ἐπισκέπτεσθαι ἐν τίνι συνέστη τὸ πάθος, εἴθ' οὕτω τῷ πεπονθῶτι προσάγειν ἀρμοδίως τὴν θεραπείαν, ὡς ἂν μὴ δι' ἀπειρίαν τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, ἄλλο μὲν ἢ τὸ νοσησαν μέρος, ἕτερον δὲ τὸ τὴν θεραπείαν δεχόμενον, ὡσπερ ἀμέλει βλέπομεν πολλοὺς τῶν ἰατρῶν, ἐν ἀπειρίᾳ τοῦ πρωτοπαθόντος μέρους, προσεπιτρέβοντες τὴν νόσον δι' ὧν θεραπεύουσι. Τῆς γὰρ ἀρρωστίας πολλάκις οὔσης κατὰ θερμοῦ ἐπικράτησιν, ἐπειδὴ τοῖς κατὰ πλεονασμὸν τοῦ ψυχροῦ κεκακωμένοις χρήσιμον τὸ θερμαίνον τε καὶ ἀναθάλλον ἐστὶ, τὸ τούτοις κατὰ λόγον συνενεγκόν, ἀπερισκέπτως τὸ αὐτὸ τοῖς ἐν ἀμετρίᾳ θερμότητος ἐκκαιομένοις ἐπαγαγόντες, δυσίατον τὸ πάθος ἐποίησαν. Ὡσπερ τοίνυν ἀναγκαιοτάτη τοῖς ἰατροῖς ἐνομίσθη ἡ κατανόησις τῆς τῶν στοιχείων ιδιότητος, ὅπως ἂν ἐκάστου τῶν εὖ ἢ κακῶς διακειμένων γένοιτο τοῦ παρὰ φύσιν διατεθέντος ἢ ἐπανόρθωσις, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐπὶ ταύτην ἀναδραμόντες τὴν διαίρεσιν τῶν ἐν τῇ ψυχῇ θεωρουμένων, ἀρχὴν καὶ ὑπόθεσιν τῆς καταλλήλου τῶν παθῶν θεραπείας ποιησόμεθα τὴν γενικὴν θεωρίαν. Οὐκοῦν τριχῆ, καθὼς ἔφημεν, διηρημένης τῆς ιδιότητος τῶν τῆς ψυχῆς κινήματων, εἰς τὸ λογικόν τε καὶ ἐπιθυμητικόν καὶ θυμοειδές, κατορθώματα μὲν τοῦ λογιστικοῦ (2) μέρους τῆς ψυχῆς ἐστὶν, ἡ εὐσεβῆς περὶ τὸ θεῖον ὑπόληψις, καὶ ἡ τοῦ καλοῦ τε καὶ κακοῦ διακριτικὴ ἐπιστήμη, καὶ ἡ τρανήν γε καὶ ἀσύγχυτον ἔχουσα περὶ τῆς φύσεως (3) τῶν ὑποκειμένων δόξαν, τί μὲν ἐστὶν αἰρετὸν ἐν τοῖς οὔσι, τί δὲ βδελυκτὸν καὶ ἀποτρόπαιον. Καὶ πάλιν ἐκ τοῦ ἐναντίου πάντως ἢ ἐν τῷ μέρει τούτῳ κακία θεωρηθήσεται, ὅταν ἀσέβεια μὲν ἢ περὶ τὸ θεῖον, ἀκρίσια δὲ περὶ τὸ ὄντως καλόν. Ἐνηλλαγμένη δὲ καὶ ἐσφαλμένη ἡ περὶ τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν ὑπόλη-

Κωνσταντινουπόλεως Γερμανοῦ λόγος λέγει, ὅτι εἶναι ἐπισποραὶ τῶν αἰρετικῶν, ὁ δὲ ἐν Πατρᾷσι μέγας Βαρσανούφιος δι' ἀποκαλύψεως ἐμυήθη, ὅτι εἰσὶν οἰκεία αὐτοῦ, ὅχι ὁμοῦς μετὰ πεισιμονῆς ὑπερασπιζόμενα, τὸ ὁποῖον εἶναι οὐσιῶδες ἰδίωμα τῶν αἰρετικῶν, ἀπαγε! ἀλλὰ ἀπεριέργως εἰλημμένα, καθὼς παρεδόθησαν εἰς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ διδασκάλου του, καὶ μάλιστα διατὶ περὶ αὐτῶν Συνοδικὴ διάγνωσις δὲν εἶχε γένει ἀκόμη. Συμφωνεῖ δὲ εἰς τὴν γνώμην τοῦ Βαρσανουφίου καὶ ὁ Ἅγιος Μάξιμος, ἐρμηνεύων πρὸς τὸν ὀρθὸν σκοπὸν τὰ περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως ταύτης. Συμφωνοῦς τούτοις φαίνεται νὰ ᾔηται καὶ Γεννάδιος ὁ Σχολάριος ἐν τοῖς περὶ τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκπορεύσεως

κατὰ Λατίνων λόγοις (τμήμ. γ'. Κεφ. ιη'). Περὶ δὲ τῆς φράσεως τοῦ Ἁγίου τούτου λέγει ὁ Φώτιος (Κώδ. β.)· «τὴν δὲ τὴν μὲν φράσιν, εἴ τις ἄλλος ρητόρων λαμπρὸς, καὶ ἡδονῆς ὡσὶν ἀποστάζων... πλεονάζει δὲ τοῖς ἐνθυμήμασι καὶ τοῖς παραδείγμασι...» τοῦτον ἢ ζ'. Σύνοδος (πράξ. ς'.) Πατέρα Πατέρων ὀνομάζει. Ὁ δὲ Ἀγάθων ἐν τῇ ἀναφορᾷ, Μέγαν καλεῖ τῆς Νύσσης Ἐπίσκοπον.

(1) Ἐν ἄλλοις, ἢ ἐκ τοῦ πτώματος τῆς ἁμαρτίας.

(2) Ἐν ἄλλοις, τοῦ λογικοῦ.

(3) Ἐν ἄλλοις, περὶ τῆς φύσεως τὴν ὑπόληψιν, καὶ τῶν ὑποκειμένων τὴν δόξαν.

ψις, ὥστε τιθέναι τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς, [Ἦσ. ε. 20.] καθὼς φησιν ἡ Γραφή. Τοῦ δὲ ἐπιθυμητικοῦ μέρους, ἢ μὲν ἐνάρετος κίνησις ἐστὶ, τὸ πρὸς τὸ ὄντως ἐπιθυμητὸν καὶ ἀληθῶς καλὸν ἐνάγεσθαι (1) τὸν πόθον, καὶ εἴ τις ἐν ἡμῖν ἐρωτικὴ δύναμις τε καὶ διάθεσις, ἐκεῖ κατασχολεῖσθαι πᾶσαν, ἐν τῷ πεπεῖσθαι μηδὲν ὀρεκτὸν εἶναι τῇ ἑαυτοῦ φύσει ἄλλο, πλὴν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς τὴν ἀρετὴν πηγαζούσης φύσεως. Παρατροπὴ δὲ καὶ ἁμαρτία τοῦ τοιούτου μέρους ἐστίν, ὅταν τις μεταγάγῃ τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς τὴν ἀνυπόστατον κενοδοξίαν, ἢ πρὸς τὸ ἐπιχερωσμένον τοῖς σώμασιν ἄθος, ὅθεν γίνεται ἡ φιλοχρηματία καὶ ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ φιληδονία, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, ὅσα ἤρτηται τοῦ τοιούτου γένους τῆς κακίας. Πάλιν δὲ τῆς θυμώδους διαθέσεως κατόρθωμα μὲν ἐστὶν ἡ πρὸς τὸ κακὸν ἀπέχθεια, καὶ ὁ πρὸς τὰ πάθη πόλεμος, καὶ τὸ πρὸς ἀνδρείαν ἐστομῶσθαι τὴν ψυχὴν, ἐν τῷ μὴ καταπτῆσειν τὰ τοῖς πολλοῖς φοβερὰ νομιζόμενα, ἀλλὰ μέχρις αἵματος πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀντικαθίστασθαι, καταφρονεῖν δὲ θανατικῆς ἀπειλῆς, καὶ ἀλγεινῶν κολαστηρίων, καὶ τῆς τῶν ἡδίστων διαζεύξεως, καὶ πάντων ἅπαξ τῶν διὰ τινος συνηθείας καὶ προλήψεως ἐν ἡδονῇ τοὺς πολλοὺς κατεχόντων, κρεῖττονα γενέσθαι, τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς προμαχόμενον. Τὰ δὲ ἀποπτώματα τοῦ τοιούτου μέρους ἐστὶν ἅπασι πρόδηλα· ὁ φόβος, τὸ μῖσος, ἡ μῆνις, ἡ λοιδορία, αἱ συμπλοκαὶ αἱ φιλόνοιχοι τε καὶ ἀμυντικαὶ διαθέσεις, αἱ μέχρι πολλοῦ παρατείνουσαι τὴν μνησικακίαν, καὶ πολλοὺς εἰς φόνους καὶ αἵματα καταλήγουσαι. Μὴ γὰρ εὐρῶν ὁ ἀκαίδευτος λογισμὸς, ὅπου χρήσεται τῷ ὄπλῳ λυσιτελῶς ἐφ' ἑαυτὸν, τρέπει τὴν τοῦ σιδήρου ἀκμὴν. Καὶ γίνεται τὸ ἐκ Θεοῦ δοθὲν ἡμῖν ἀμυντήριον ὄπλον, τῷ κακῶς κεχρημένῳ ὀλέθριον.

Ἑρμηνεία. (2)

Κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα φαίνεται νὰ ἔστειλε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὁ Ἅγιος, δι' ὃ καὶ ἐκ περιστάσεως τοῦ καιροῦ ἀρχινᾷ τὸ προοίμιον, λέγων: Ἐνα ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου συντείνουσι εἰς τὴν ἐορτὴν ταύτην εἶναι καὶ τὸ νὰ στοχασθῶμεν νὰ ἰατρεύσωμεν κάθε ψυχικὴν ἀσθένειαν τῶν ἁμαρτωλῶν, μὲ τρόπον νόμιμον καὶ κανονικόν· διότι, ἐπειδὴ ἡ παγκόσμιος αὕτη τῆς λαμπρᾶς ἐορτῆς ἐπιτελεῖται διὰ τὴν αἰτίαν τῆς σωματικῆς ἀναστάσεως τοῦ πεπτωκότος καὶ φθαρέντος Ἀδάμ· πτώσις δὲ ψυχικὴ εἶναι καὶ ἡ ἁμαρτία, καθὼς καὶ ἀνάστασις ψυχικὴ εἶναι ἡ ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἀνόρθωσις· διὰ ταύτην τὴν ὁμοίωσιν ἀρμόδιον εἶναι κατὰ τὴν ἐορτὴν ταύτην, ὄχι μόνον νὰ προσφέρωμεν εἰς τὸν Θεὸν πνευματικῶς ἀφθαρτισμένους τοὺς διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναγεννηθέντας (κατὰ τὸ Πάσχα γὰρ ἐβαπτίζοντο τότε οἱ κατηχούμενοι, καὶ ὄρα τὸν μετὰ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ), ἀλλὰ καὶ νὰ ὀδηγήσωμεν πρὸς σωτηρίαν ἐκείνους, ὅπου διὰ μετανοίας καὶ ἀποχῆς τῶν νεκρῶν ἔργων τῆς ἁμαρτίας ἐπιστρέφουσι πρὸς τὴν ζωσαν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος. Πλὴν δὲν εἶναι ὀλίγη δυσκολία τὸ νὰ κυβερνήσῃ τινὰς μὲ ὀρθὴν καὶ ἀλάνθαστον κρίσιν τοὺς λόγους καὶ τὰς αἰτίας τῆς τῶν τοιούτων ἁμαρτωλῶν διορθώσεως. Λέγει γὰρ ὁ Δαβὶδ, ὅτι ὁ δίκαιος πρέπει νὰ οἰκονομῇ τοὺς λογαριασμοὺς του μετὰ διακρίσιν μεγάλην, ἵνα μὴ σαλευθῇ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἵνα μὲν τὸ μνημόσυνόν του αἰώνιον. Διότι, κατὰ τὴν ἰατρικὴν τέχνην τῶν σωμάτων, ἕνα μὲν σκοπὸν ἔχει νὰ ἰατρεύσῃ τὸν ἀσθενῆ, ἡ δὲ μεταχειρίσις καὶ ἐπιμέλεια ὅπου εἰς αὐτὸν κάμνει δὲν εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ, ἀλλὰ πολυποικίλος καὶ διαφορετικὴ, παρομοίᾳ δηλ. μετὰ τὰ διαφορετικὰ καὶ πολυποικίλα εἶδη τῶν ἀσθενειῶν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ἰατρικὴ τέχνη τῶν ψυχῶν, κατὰ τὰς διαφορὰς καὶ πολυτρόπους ἀσθενείας τῆς ψυχῆς, διαφορὰς καὶ πολυτρόπους μεταχειρίζεται καὶ τὰς ἰατρείας. Καὶ διὰ νὰ γένη μὲ μέθοδον καὶ τάξιν ἡ περὶ τούτου διδασκαλία μας, μὲ τοιοῦτον τρόπον δε ἀρχίσομεν. Τρία εἶναι τὰ μέρη τῆς ψυχῆς, λογιστικόν, (ἢ λογικόν), ἐπιθυμητικόν καὶ θυμικόν (3). Μετὰ ταῦτα τὰ τρία καὶ ἡ ἀρεταὶς ἐνεργοῦνται καὶ ἡ κακίαις. Διὰ τοῦτο ὁποῖος πνευματικὸς ἰατρὸς θέλει νὰ ἰατρεύῃ ἐμπειρῶς καὶ τεχνικῶς, πρέπει πρῶτον νὰ ἐξετάζῃ εἰς ποῖον μέρος ἀπὸ τὰ τρία ταῦτα ἐνεργεῖται ἡ κάθε ἁμαρτία, καὶ ἔτσι ἀκολουθῶς νὰ ἰατρεύῃ τὸ πονεμένον μέρος καὶ ἀσθενές, καὶ ὄχι ἄλλο μὲν νὰ ἦναι τὸ ἀσθενές, ἄλλο δὲ μέρος νὰ ἰατρεύῃ αὐτὸς, καθὼς βλέπομεν καὶ πολλοὺς ἀπειροὺς ἰατροὺς νὰ ἀυξάνουσι περισσότερο τὴν ἀσθένειαν, παρὰ νὰ ἰατρεύουσι, μὲ τὸ νὰ μὴ ἠξεύρουσι τὸ μέρος ὅπου πάσχει. Παραδείγματος χάριν, πολλὰς φορὰς γεννᾶται ἡ ἀσθένεια ἀπὸ ὑπερβολῆς τῆς θερμότητος, αὐτοὶ δὲ, μὲ τὸ νὰ δώσουσι εἰς φλογίζομενον ἀσθενῆ, ὄχι ψυχρὰ καὶ δροσιστικὰ ἰατρικὰ (καθὼς ἀπαιτεῖ ὁ λογαριασμὸς τῆς ἰατρικῆς), ἀλλὰ θερμὰ καὶ πυρὰ, τὰ εἰς τοὺς ὑπὸ ψυχρότητος πάσχοντας ὠφέλιμα (4), δυσκολοῦσά τρετον κατασκευάζουσι τὴν ἀσθένειαν. Λοι-

(1) Ἴσον ἀνάγεσθαι.

(2) Σημειώσαι ὅτι εἰς τοὺς Κανόνας τούτους, οὔτε ὁ Ζωναράς, οὔτε ὁ Ἀριστηνός, οὔτε ὁ Ἀνάγνωμος ἐρμηνείαν ἔχουσι, ἀλλὰ μόνος ὁ Βαλσαμών.

(3) Τὴν διαίρεσιν ταύτην φαίνεται νὰ ἔδανείσθη ὁ Ἅγιος ἀπὸ τὸν Πλάτωνα. Ἐκεῖνος γὰρ ἐν τῷ περὶ Πολιτείας οὕτω λέγει: «Ὡσπερ πόλις διήρηται κατὰ τρία εἶδη, οὕτω καὶ ψυχὴ ἐνδὲ ἐκάστου τριχῇ διέζεται, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. Τριῶν δὲ ὄντων,

τριτταὶ καὶ ἡδοναὶ μοι φαίνονται ἐκάστου μίᾳ ἰδίᾳ, ἐπιθυμίαι τε ὡσαύτως καὶ ἀρχαί... Τὸ μὲν γὰρ ἐστὶν ᾧ μανθάνει ἀνθρώπος, τὸ δὲ ᾧ θυμοῦται, τὸ δὲ τρίτον διὰ πολυειδίαν, ἐνὶ οὐκ ἔχομεν ὀνόματι προσεῖπεν ἰδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ μέγιστον καὶ ἰσχυρότατον ἔσχεν ἐν ἑαυτῷ, τούτῳ ἐπωνομάσαμεν ἐπιθυμητικὸν γὰρ αὐτὸ κεκλήκαμεν». Αὐτὸ τοῦτο λέγει καὶ ὁ Λαίρτιος εἰς τὸν βίον τοῦ Πλάτωνος.

(4) Ἀγκαλὰ καὶ ὁ Νεμέσιος Ἐπίσκοπος λέγει: «Οὐ γὰρ, ὡς

πόν, καθὼς κοντὰ εἰς τοὺς ἰατροὺς ἀναγκαιοτάτη λογίζεται ἡ μάθησις τοῦ ἰδιώματος τῶν τεσσάρων στοιχείων, οἷον τοῦ θερμοῦ, ψυχροῦ, ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, διὰ τὸ ἠμποροῦν μὲ τὴν μάθησιν ταύτην νὰ διορθώουσι τὴν παρὰ φύσιν κίνησιν καὶ ἀταξίαν αὐτῶν, τοιοῦτοτρόπως κοντὰ εἰς τοὺς Πνευματικοὺς ἰατροὺς ἀναγκαῖα εἶναι καὶ ἡ καθολικὴ καὶ στοιχειώδης μάθησις τῶν εἰρημένων τριῶν μερῶν τῆς ψυχῆς, διὰ τὸ ἰατρεύουσι ἀρμοδίως τὰ πάθη αὐτῆς. Τοῦ λογιστικοῦ μέρους λοιπὸν ἀρεταὶ μὲν εἶναι ἡ πρὸς Θεὸν εὐσέβεια καὶ πίστις, ἡ τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ διάκρισις, ἡ διακεκριμένη καὶ ἀσύγχυτος γνῶσις καὶ δόξα τῆς τῶν ὄντων φύσεως, ἡτις παστικὰ καὶ καθαρὰ γνωρίζει, ποῖον ἀπὸ τὰ ὄντα πρέπει ἀληθῶς νὰ ἀγαπᾶται, καὶ ποῖον πρέπει νὰ μισῆται καὶ νὰ ἀποστρέφεται. Κακία δὲ ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ εἶναι, ἡ πρὸς Θεὸν ἀσέβεια καὶ ἀπιστία, ἡ ἀδιακρισία καὶ σφαλερὰ γνῶσις τοῦ ἀληθινοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ, ἡτις λογιᾶται μὲν τὸ φῶς ὡσάν σκοτός, τὸ δὲ σκοτός ὡσάν φῶς, ἡτοι τὴν ἀρετὴν ὡς κακίαν, καὶ τὴν κακίαν ὡς ἀρετὴν, τὸ ὁποῖον ταλανίζει ὁ Ἡσαίας. Τοῦ δὲ ἐπιθυμητικοῦ μέρους, ἀρετὴ μὲν εἶναι τὸ νὰ ἀναβιδάζῃ τὸν πόθον πρὸς τὸ ἀληθῶς ἐπιθυμητὸν καλὸν, καὶ ὄλην τὴν ἀγαπητικὴν του δύναμιν νὰ τὴν εὐκαιρῶν ἑἰς αὐτὸ, μὲ τὸ νὰ ἦναι πεπεισμένον ὅτι ἄλλο πρᾶγμα δὲν εἶναι φυσικὰ ἐπιθυμητὸν, πᾶρεξ ἡ ἀρετὴ καὶ ὁ πάσης ἀρετῆς αἴτιος Θεός. Κακία δὲ τούτου εἶναι, ὅταν μεταφέρῃ τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς τὴν φιλοδοξίαν, πρὸς τὰ κάλλη τῶν σωμάτων, πρὸς τὴν φιλαργυρίαν, πρὸς τὴν φιληδονίαν καὶ πρὸς τὰ ἄλλα παρόμοια. Τοῦ δὲ θυμικοῦ μέρους, ἀρεταὶ μὲν εἶναι τὸ μῖσος πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, ὁ πρὸς τὰ πάθη πόλεμος, ἡ ψυχικὴ ἀνδρεία, ἡ ὁποία δὲν φοβεῖται τὰ εἰς τοὺς ἄλλους φοβερά, ἀλλ' ἐναντιόνοται μέχρις αἵματος πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, τὸ νὰ καταφρονῇ ὅλα τὰ βάσανα καὶ τοὺς πόνους, ὅταν ὑπὲρ πίστεως καὶ ἀρετῆς μάχεται. Κακία δὲ αὐτοῦ εἶναι ὁ φθόνος, τὸ πρὸς τὸν πλησίον μῖσος, αἱ φιλονεικίαι, αἱ ὕβρεις, αἱ μνησικακίαι, ἡ ἐκδικητικὴ διάθεσις, ἡτις ἐκρήμνισε πολλοὺς καὶ εἰς φόνους καὶ αἵματα. Ἔτσι ὁ θυμὸς ὁποῦ ἐδόθη εἰς τὸν ἄνθρωπον παρὰ Θεοῦ ἔρμα βοθητικόν, γίνεται ἔρμα ἀφανιστικόν εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ κακῶς τοῦτο μεταχειρίζεται.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Τούτων τοίνυν κατὰ τὸν εἰρημένον διευκρινηθέντων τρόπον, ὅσα μὲν ἁμαρτήματα τοῦ λογιστικοῦ τῆς ψυχῆς ἄπτεται μέρους, χαλεπώτερα παρὰ τῶν Πατέρων ἐκρίθη, καὶ μείζονος καὶ διαρκεστερας καὶ ἐπιπονωτέρας τῆς ἐπιστροφῆς ἄξια· οἷον, εἴ τις ἠρνήσατο τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ἢ πρὸς Ἰουδαισμόν, ἢ πρὸς εἰδωλολατρείαν, ἢ πρὸς Μανιχαϊσμόν, ἢ πρὸς ἄλλο τι τοιοῦτο ὀρμήσας κακόν, εἶτα καταγνοὺς ἑαυτοῦ, χρόνον τῆς μετανοίας ἔχει ὅλον τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον. Οὐδέποτε γὰρ, μυστικῆς ἐπιτελουμένης εὐχῆς, μετὰ τοῦ λαοῦ προσκυνῆσαι τὸν Θεὸν καταξιοῦται, ἀλλὰ κατὰ μόνας μὲν εὐξεται, τῆς δὲ κοινωνίας τῶν Ἀγιασμάτων καθόλου ἀλλότριος ἔσται· ἐν δὲ τῇ ὥρᾳ τῆς ἐξόδου αὐτοῦ, τότε τῆς τοῦ Ἀγιασμοῦ μερίδος ἀξιοθήσεται. Εἰ δὲ συμβαίῃ παρ' ἐλπίδα ζῆσαι αὐτὸν, πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι διαβιάσεται, ἀμέτοχος τῶν μυστικῶν Ἀγιασμάτων μέχρι τῆς ἐξόδου γενόμενος. Οἱ δὲ βασάνοις καὶ τιμωρίαις χαλεπαῖς αἰκισθέντες, ἐν ρητῷ χρόνῳ ἐπετιμήθησαν, οὕτω φιλανθρωπία, ἐπ' αὐτῶν χρησαμένων τῶν ἁγίων Πατέρων, ὡς οὐ ψυχῆς γενομένης ἐν πτώματι, ἀλλὰ τῆς σωματικῆς ἀσθενείας πρὸς τὰς αἰκίας οὐκ ἀντισχούσης· δι' ὃ τῷ μέτρῳ τῶν ἐν πορνείᾳ πλημμελησάντων, καὶ ἡ βεβιασμένη τε καὶ ἐπώδυνος παράβασις ἐν τῇ ἐπιστροφῇ συνεμετρήθη.

Ἑρμηνεία.

Εἰπὼν εἰς τὸν προλαβόντα Κανὸνα ὁ Ἅγιος τὰς κακίας τοῦ κάθε μέρους τῆς ψυχῆς, τῶρα εἰς τὸν παρόντα καὶ περὶ τῶν ἐπιτιμιῶν διαλαμβάνει τῶν αὐτῶν κακιῶν, λέγων· Ὅτι τὰ ἁμαρτήματα τοῦ λογιστικοῦ ἔκριναν οἱ Πατέρες χειρότερα ἀπὸ τὰ τῶν ἄλλων μερῶν, καὶ ἀκολουθῶς ἄξια περισσοτέρας καὶ ἐπιπονωτέρας μετανοίας καὶ ἱκανοποιήσεως. Παραδείγματος χάριν. Ἄνίσως τινὰς ἠρνήθη τὸν Χριστὸν καὶ ἔγεινεν Ἑβραῖος, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ Μανιχαῖος, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο, εἰ μὲν αὐτὸς ἀπὸ λόγου του τοῦτο ἔκαμε, χωρὶς ἀνάγκην καὶ βίαν, οὗτος ἀφ' οὗ ἐπιστρέψῃ πάλιν πρὸς τὴν εὐσέβειαν, ὄλην του τὴν ζωὴν ἔχει Κανὸνα μετανοίας, καὶ ποτὲ δὲν θέλει συμπροσευχηθῆ με τοὺς πιστοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ἔξω τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῶν κατηχουμένων, οὐδὲ θέλει ἀξιοθῆ νὰ κοινωνήσῃ τὰ θεῖα Μυστήρια, πᾶρεξ μοναχᾶ εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του· εἰ δὲ καὶ κινδυνεύσας εἰς θάνατον μεταλάβῃ, πάλιν ἀφ' οὗ ὑγιάνῃ, εἰς τὸν αὐτὸν Κανὸνα εὐρίσκεται, μὴ κοινωνῶν μέχρι τέλους ζωῆς τῆς (1)· ὅσοι δὲ ἀπὸ βάσανα καὶ τιμωρίας ἠρνήθησαν τὸν Χριστὸν, ὁμοίως μὲ τοὺς πόρνους ἐκωνίσθησαν ἀπὸ τοὺς Πατέρας, ἡτοι ἐννεα χρόνους νὰ μὴ κοινωνήσουν. Ἐκαμαν γὰρ φιλανθρωπίαν εἰς αὐτοὺς, διατὶ δὲν ἠρνήθησαν ἀπὸ τὴν προαίρεσίν των, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀσθενείαν τῆς σαρκὸς, ὁποῦ δὲν ὑπέφερε τὰς βασάνους. Ὅρα τὸν ἰά. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Οἱ δὲ πρὸς γόητας ἀπιόντες, ἢ μάντεις, ἢ τοὺς διὰ δαιμόνων καθάρσιά τινα καὶ ἀποτροπιασμοὺς

οἷονται τινες, τὸ θερμανθῆν σῶμα καταψύξαι πρόκειται τοῖς ἰα- | Συναίτη σελ. 405).

τροῖς, ἀλλ' εἰς τὸ εὐκρατον μεταποιῆσαι (παρὰ Ἀναστ. τῷ | (1) Καὶ ὅρα περὶ τούτου τὸν ἰγ'. τῆς α'.

πυρομένου κατάστασιν [Ματθ. ζ' 6]. Ὡσπερ γάρ τὸ τοῖς χοίροις ρίπτειν τὸν μαργαρίτην ἀπείρηται, οὕτω τὸ ἀποστερεῖν τοῦ τιμίου Μαργαρίτου τὸν ἤδη ἄνθρωπον, διὰ τῆς ἀπαθείας τε καὶ καθαρότητος γενομένου, τῶν ἀτόπων ἐστίν. Ἡ δὲ κατὰ τὴν μοιχείαν, ἦτοι κατὰ τὰ λοιπα εἶδη τῆς ἀκαθαρσίας γενομένη παρανομία, καθὼς προεῖρηται κατὰ πάντα ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι θεραπευθήσεται ἐν ᾧ καὶ τὸ τῆς πορνείας ἄγος, τῷ δὲ χρόνῳ διπλασιάζεται. Παρατηρηθήσεται δὲ ἐπ' αὐτῷ ἡ τοῦ θεραπευομένου διάθεσις, ὃν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν τῷ μολυσμῷ τῆς πορνείας συνενεχθέντων, ὥστε, ἢ θάπτον, ἢ βραδύτερον γενέσθαι αὐτοῖς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ μετουσίαν.

Ἐ ρ η ν ε ε α.

Περὶ ἐπιτιμίων τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μέρους τῶν ἀμαρτημάτων εἰς τὸν κανόνα τοῦτον διορίζει ὁ Ἅγιος, καὶ πρῶτον περὶ τῆς πορνείας, λέγων ὅτι οἱ ἀκριβέστεροι καὶ διακριτικώτεροι λέγουσιν, ὅτι καὶ ἡ πορνεία ὡς μοιχεία λογίζεται, μὲ τοιαύτην ἀπόδειξιν. Διότι, ἂν ἡ μοιχεία εἶναι ἀμαρτία πρὸς ξένην γυναῖκα, κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ ἡ πορνεία πρὸς ξένην γυναῖκα γινόμενη ὡς μοιχεία λογίζεται. Μία γὰρ εἶναι ἡ νόμιμος συζυγία καὶ μίξις γυναικὸς πρὸς ἄνδρα, καὶ ἄνδρος πρὸς γυναῖκα, ἣτις γίνεται πρὸς ἐδικόν του σώμα· κάθε δὲ ἄλλη μίξις, ἔξω ἀπὸ αὐτὴν, παράνομος εἶναι, καὶ ἀκολούθως οὐδὲ πρὸς ἑῷον σῶμα γίνεται, ἀλλὰ πρὸς ξένον, ἐπειδὴ ἀπ' ἀρχῆς ὁ Θεὸς μίαν γυναῖκα ἔδωκεν εἰς τὸν ἄνδρα, καὶ ἓνα ἄνδρα εἰς τὴν γυναῖκα. Καὶ λοιπὸν, ἂν ἔχη τις ἐδικόν του σκευὸς (καθὼς λέγει ὁ Παῦλος), ἦτοι γυναῖκα, εἶναι συγκεχωρημένον νὰ σμίγῃ μὲ αὐτό· εἰ δὲ ἔξω ἀπὸ τὸ ἐδικόν του σμίγῃ μὲ ἄλλο, βέβαια μὲ ξένον σῶμα σμίγει, καὶ αὐτὸ ὠρισμένον καὶ φανερόν οἰκοκύριον δὲν ἔχη. Ἀλλὰ μὴ ταῦτα πάντα εἰς τὴν πορνείαν ἀκολουθοῦσι, λοιπὸν ἡ πορνεία, κατὰ τὴν ἀπόδειξιν ταύτην, δὲν εἶναι μακρὰν ἀπὸ τῆς μοιχείας, καὶ μάλιστα ὅπου λέγει ὁ Σολομών, «μὴ πολλὸς ἴσθι πρὸς ἄλλοτριάν» ἦτοι μὴ γίνεσαι ἐκδοτὸς εἰς ξένην γυναῖκα, πόρνην δηλ. Πλὴν μὲ ὅλα ταῦτα οἱ Πατέρες συγκαταβαίνοντες, πορνείαν μὲν λέγουσι τὴν ἀμαρτίαν ὅπου γένη εἰς γυναῖκα, χωρὶς νὰ ἐκδικηθῇ ἄλλος· ταῦτόν εἶπεν ὅπου γένη εἰς γυναῖκα ἐλευθέραν ἀπὸ ἄνδρα· ὅθεν καὶ συγκαταβατικώτερον ἀπὸ τῆς μοιχείας αὐτὴν ἐκάνονισαν, εἰς ἐννέα χρόνους δηλ. τρεῖς μὲν χρόνους διορίσαντες τοὺς πορνεύσαντας νὰ προσκλαίουν ἔξω τοῦ ναρθηκος, τρεῖς δὲ χρόνους νὰ ἀκροάζωνται, καὶ ἄλλους τρεῖς νὰ ὑποπίπτουν, καὶ ἔπειτα νὰ μεταλαμβάνουν (ὄρα καὶ τὸν κβ'. Βασιλείου)· εἶναι ὁμοίως ἀδεια εἰς τὸν Πνευματικὸν ἱατρὸν νὰ συντέμῃ μὲν τοὺς χρόνους τῆς ἀκροάσεως εἰς ἐκείνους τοὺς πόρνους ὅπου προθυμότερα μετανοοῦν, νὰ συντέμῃ δὲ καὶ τοὺς χρόνους τῆς ὑποπτώσεως, καὶ νὰ φέρῃ αὐτοὺς ταχύτερα εἰς τὴν μετάληψιν τῶν Μυστηρίων, καθὼς ἤθελε γνωρίσει τὴν διάθεσιν τοῦ μετανοοῦντος. Διότι, καθὼς εἶναι ἄτοπον νὰ ρίπτῃ τις τοὺς μαργαρίτας τὰ ἅγια μυστήρια δηλαδή, εἰς τοὺς χοίρους, εἰς τοὺς ἀκαθάρτους δηλαδή καὶ μὴ γνησίως μετανοοῦντας, ἔτσι εἶναι ἄτοπον νὰ ἀποστερηθῇ ἀπὸ τὸν τιμίου Μαργαρίτην, ἦτοι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὸν διὰ τῆς ἀποχῆς τοῦ κακοῦ καὶ τῆς μετανοίας καθαρισθέντα καὶ ἀπὸ χοίρου γεγονότα ἄνθρωπον. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς πορνείας. Τὴν δὲ μοιχείαν, ἀρσενοκοιτίαν καὶ κτηνοβατίαν, διπλῶς ἐκάνονισαν οἱ Πατέρες ἀπὸ τῆς πορνείας, ἦτοι δεκαοκτὼ χρόνους τὴν κάθε μίαν, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀμαρτία ὅπου δι' αὐτῶν γίνεται εἶναι διπλή. Ἡ μὲν γὰρ μοιχεία κοντὰ εἰς τὴν ἄθεσμον ἡδονὴν ὅπου ἐργάζεται, ἀδικεῖ καὶ τὸν ἄνδρα τῆς παρ' αὐτοῦ μοιχευθείσης γυναικὸς, διατὶ οἰκαιοποιεῖται ἀδίκως τὸ ἐδικόν του πρᾶγμα, τὴν γυναῖκά του δηλ., ἡ δὲ ἀρσενοκοιτία καὶ κτηνοβατία καὶ αὐταὶ ὁμοίως κοντὰ εἰς τὴν ἄθεσμον ἡδονὴν ὅπου ἐνεργοῦν, εἶναι καὶ ἀδικία εἰς τὸ ξένον καὶ παρὰ φύσιν, ἦτοι ἀδικοῦσι τοὺς νόμους τῆς φύσεως, ὡς παρὰ φύσιν ὄντα ἀμαρτήματα. Οἱ χρόνοι δὲ ἐκάστου τῶν τοιούτων ἀμαρτημάτων οἰκονομοῦνται παρομοίως μὲ τοὺς τῆς πορνείας διπλασίως ὁμοίως, ἦτοι ἐξ χρόνους νὰ προσκλαίουν οἱ μοιχοί, καὶ ἀρσενοκοῖται, καὶ κτηνοβάται ἔξω τῆς Ἐκκλησίας, ἐξ νὰ ἀκροῶνται, ἐξ νὰ ὑποπίπτουσι, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν. Πλὴν ἔχει νὰ παρατηρηθῇ ἀπὸ τὸν Πνευματικὸν καὶ ἡ διάθεσις τῶν τοιούτων, ὡς καὶ τῶν πόρνων, ὥστε, εἰ μὲν προθυμότερα μετανοοῦν, ταχύτερα νὰ τοὺς συγχωρῇ νὰ μεταλαμβάνουν, εἰ δὲ ἀμελέστερα ἐπιστρέφουν, ἀργότερα ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς δεκαοκτὼ χρόνους νὰ μὴ τοὺς ἀφίη νὰ κοινωνοῦν. Καθολικὴ δὲ ἰατρεία, καὶ πόρνων καὶ μοιχῶν καὶ ἀρσενοκοιτῶν καὶ κτηνοβατῶν, εἶναι τὸ νὰ κάμουν ἀποχὴν τελείαν ἀπὸ τὰς τοιαύτας ἡδονὰς καὶ νὰ μετανοήσουν. Εἶναι δὲ καὶ διαφορὰ ἀνάμεσα εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐξομολογήσεως τῶν τοιούτων ἀμαρτωλῶν· διότι, ἐκεῖνος μὲν ὅπου ἀπ' ἑαυτοῦ του ὑπάγῃ καὶ ἐξομολογηθῇ, φιλανθρωπότερα καὶ ἐλαφρότερα κανονίζεται, μὲ τὸ νὰ στέρξῃ αὐτὸς ἀπὸ λόγου του νὰ κατηγορήσῃ τὸν ἑαυτόν του, καὶ νὰ δείξῃ σημάδι μετασολῆς εἰς τὸ καλλίτερον, ἐκεῖνος δὲ ὅπου ἀρνούμενος πρότερον, ἐλεγχθῇ ὕστερον πῶς ἤμαρτεν, εἴτε διὰ ὑποψίας, εἴτε διὰ κατηγορίας τινῶν, οὗτος βαρύτερα καὶ πολυχρονιώτερα κανονίζεται. Ὅρα τὸν ις'. καὶ κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρα καὶ τὸν ζ'. τοῦ Βασιλείου καὶ τὸν ιβ'. τῆς α'. κατὰ τὴν μετένοιαν τοῦ ἀμαρτάνοντος διορίζοντα νὰ γίνηται καὶ ἡ συγκατάβασις.

ΚΑΝΟΝ Ε΄.

Λείπεται πρὸς τούτοις τὸ θυμοειδὲς τῆς ψυχῆς προθεῖναι εἰς ἐξέτασιν, ὅταν παρασφαλίσῃ τῆς ἀγαθῆς τοῦ θυμοῦ χρήσεως, εἰς ἀμαρτίαν ἐκπέση. Πολλῶν δὲ ὄντων τῶν κατὰ θυμὸν εἰς ἀμαρτίαν ἐνεργουμένων, καὶ πάντων κακῶν, ἤρεσέ πως τοῖς Πατράσις ἡμῶν ἐν τοῖς ἄλλοις μὴ λίαν ἀκριβολογεῖσθαι, μηδὲ πολλῆς ἀξίον ἠγεῖσθαι σπουδῆς, τὸ θεραπεύειν πάντα τὰ ἐκ τοῦ θυμοῦ παραπτώματα. Καίτοι γε τῆς Γραφῆς οὐ μόνον τὴν ψιλὴν ἀπαγορευούσης πληγὴν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν λοιδορίαν ἢ βλασφημίαν, καὶ

εἴ τι ἄλλο τοιοῦτο ὁ θυμὸς κατεργάζεται. [Κολασ. γ'. 8. Ἐφ. δ'. 31.] Μόνου δὲ τοῦ κατὰ φόνον ἄγους τὴν παραφυλακὴν ἐποιήσατο διὰ τῶν ἐπιτιμιῶν. Διήρηται δὲ τὸ τοιοῦτο κακὸν τῆ διαφορᾷ τοῦ ἐκούσιου τε καὶ ἀκούσιου, ἐν οἷς ἐκούσιος φόνος ἐστὶ, πρῶτον μὲν ὁ ἐκ παρασκευῆς τετολμημένος τοῦ εἰς αὐτὸ τοῦτο εὐτρεπισαμένου, ὅπως ἂν ἄγος ἐργάσῃται, ἔπειτα δὲ κάκεινος ἐν τοῖς ἐκούσιος ἐνομίσθη, ὅταν τις ἐν συμπλοκῇ τύπτων τε καὶ τυπτόμενος, ἐνέγκῃ κατὰ τινος καιρίου τὴν διὰ τῆς χειρὸς πληγὴν. Ὁ γὰρ ἅπαξ τῷ θυμῷ κρατηθεὶς, καὶ τῆ ὀρμῇ τῆς ὀργῆς χαριζόμενος, οὐδὲν ἂν παρὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους τῶν ἀνακόψαι τὸ κακὸν δυναμένον ἐπὶ νοῦν λάβοι, ὥστε τὸ ἐκ τῆς συμπλοκῆς ἀποτελεσμα τοῦ φόνου εἰς ἔργον αἰρέσεως, καὶ οὐκ εἰς ἀποτυχίαν ἀνάγεται. Οἱ δὲ ἀκούσιοι φανερὰ ἔχουσι τὰ γνωρίσματα, ὅταν τις πρὸς ἕτερόν τι τὴν σπουδὴν ἔχων, ἐξ ἀποτυχίας τι τῶν ἀνηκέστων δράσῃ. Ἐπὶ τούτων τοίνυν, ὁ μὲν ἐκούσιος φόνος εἰς τριπλασίονα χρόνον παρατείνεται τοῖς δι' ἐπιστροφῆς θεραπευόμενοις τὸ ἐκούσιον ἄγος. Τρεῖς ἐννέα γάρ εἰσιν ἐνιαυτοὶ, καθ' ἕκαστον βαθμὸν τῆς ἐννάδος τῶν ἐτῶν ὀρισθείσης, ὥστε ἐν μὲν τῷ παντελεῖ ἀφορισμῷ ἐννεαετῆ χρόνον διαγενέσθαι ἀπειργόμενον τῆς Ἐκκλησίας, ἄλλα δὲ τοσαῦτα ἔτη ἐν τῇ ἀκροάσει παραμείναι, μόνον τῆς τῶν διδασκάλων καὶ τῆς τῶν Γραφῶν ἀκροάσεως ἀξιούμενον, ἐν δὲ τῇ τρίτῃ ἐννάδι μετὰ τῶν ὑποπιπτόντων ἐν ἐπιστροφῇ προσευχόμενον, οὕτως ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν μετουσίαν τοῦ Ἀγιάσματος. Δηλονότι καὶ ἐπὶ τοῦ τοιούτου ἡ αὐτὴ παρατήρησις ἔσται παρὰ τοῦ οἰκονομοῦντος τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πρὸς τὸν λόγον τῆς ἐπιστροφῆς συντμηθήσεται αὐτῷ καὶ ἡ τοῦ ἐπιτιμίου παράτασις, ὥστε, ἀντὶ ἐννέα ἐτῶν ἐφ' ἑκάστῳ βαθμῷ, ἢ ὀκτώ, ἢ ἐπτὰ, ἢ ἕξ, ἢ πέντε μόνον γενέσθαι, εἴπερ τὸ μέγεθος τῆς ἐπιστροφῆς νικῶν τὸν χρόνον, ὑπερβάλλοι τῆ σπουδῇ τῆς διορθώσεως τοὺς ἐν τῇ μακρᾷ προθεσίᾳ ραθυμότερον ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν κηλίδων καθαίροντας. Τὸ δὲ ἀκούσιον ἄγος, συγγνωστὸν μὲν, οὐ μὴν ἐπαινετὸν ἐκρίθη. Τοῦτο δὲ εἶπον, ὥστε δῆλον γενέσθαι ὅτι, κὰν ἀκούσιως τις γένηται ἐν τῷ τοῦ φόνου μιάσματι, ὡς ἤδη βέβηλον αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἄγους γινόμενον, ἀπόβλητον ὁ Κανὼν ἱερατικῆς χάριτος ἀπεφῆνατο. Ὅσος δὲ ἐστὶν ἐπὶ τῇ ψιλῇ πορνείᾳ τοῦ καθαρσίου ὁ χρόνος, τοσοῦτος καὶ ἐπὶ τῶν ἀκούσιως πεφονευκῶτων ἐδοκιμάσθη καλῶς ἔχειν, δηλαδὴ καὶ ἐν τούτοις τῆς προαιρέσεως τοῦ μετανοοῦντος δοκιμαζομένης ὥστε εἰ ἀξιόπιστος γένοιτο ἢ ἐπιστροφή, μὴ παραφυλαχθῆναι τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν, ἀλλὰ διὰ συντομίαν ἀγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀποκατάστασιν καὶ εἰς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ μετουσίαν. Εἰ δὲ τις μὲν μὴ πληρώσας τὸν χρόνον τὸν ἐκ τῶν Κανόνων ἀφωρισμένον, ἐξοδεύοι τοῦ βίου, κελεύει ἢ τῶν Πατέρων φιλανθρωπία, μετασχόντα τῶν Ἀγιασμάτων, μὴ κενὸν τοῦ ἐφοδίου πρὸς τὴν ἐσχάτην ἐκείνην καὶ μακρὰν ἀποδημίαν ἐκπεμφθῆναι. Εἰ δὲ μετασχὼν τοῦ Ἀγιάσματος, πάλιν εἰς τὴν ζωὴν ἐπανέλθοι, ἀναμένειν τὸν τεταγμένον χρόνον, ἐν ἐκείνῳ τῷ βαθμῷ γενόμενον, ἐν ᾧ ἦν πρὸ τῆς κατὰ ἀνάγκην αὐτῷ δοθείσης Κοινωνίας.

Ἐρμηγεία.

Περὶ τῶν ἐπιτιμιῶν τῶν ἀμαρτημάτων τοῦ τρίτου, ἦτοι τοῦ θυμικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς, ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, λέγων ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἀμαρτήματα ὅπου γεννῶνται ἀπὸ τὸ θυμικὸν μέρος, οἱ Πατέρες δὲν ἔκριναν εὐλογον νὰ τὰ λεπτολογήσουσιν πολὺ, καὶ ἀκολούθως τόσον πολλὰ δὲν ἐσπούδασαν νὰ τὰ ἰατρεύουσιν μὲ ἐπιτιμία (καὶ μ' ὄλον ὅπου ἡ ἀγία Γραφή ἐμποδίζει, ὄχι μόνον καὶ τὸ ψιλὸν κτύπημα, ἀλλὰ καὶ κάθε λοιδορίαν καὶ βλασφημίαν, καὶ ὅ,τι ἄλλο τοιοῦτο γέννημα τοῦ θυμοῦ), ἀλλὰ μόνον τὸν φόνον ἱκανοποίησαν. Διαίρεται δὲ ὁ φόνος εἰς δύο, καὶ ἄλλος μὲν εἶναι θεληματικὸς καὶ ἐκούσιος, ἄλλος δὲ ἀκούσιος καὶ χωρὶς θελήματος. Καὶ θεληματικὸς μὲν φόνος εἶναι ἐκεῖνος, ὅταν φονεύσῃ τινὰς μὲ μελέτην καὶ προετοιμασίαν, θεληματικὸς φόνος ἀκόμη εἶναι καὶ ὅταν τινὰς μαχόμενος μὲ ἄλλον, καὶ κτυπῶντας καὶ κτυπούμενος, δώσῃ εἰς κἀνένα καιρὸν καὶ κινδυνῶδες μέρος θανατηφόρον βάρημα· διότι ἐκεῖνος ὅπου μίαν φοράν κυριευθῆ ἀπὸ τὸν θυμὸν, δὲν συλλογίζεται πλέον οὔτε κινδυνῶδες μέρος, οὔτε ἀκίνδυνον· ὅθεν καὶ ὁ ἐκ τῆς τοιαύτης μάχης γεννηθεὶς φόνος, προαιρετικὸς καὶ θεληματικὸς εἶναι, καὶ ὄχι ἀκούσιος. Τοῦ δὲ ἀκούσιου φόνου σημάδια εἶναι, ὅταν ἄλλο τι σπουδάζωντας νὰ κάμῃ τινὰς, τύχῃ, χωρὶς νὰ θέλῃ καὶ κάμῃ φόνον· καθὼς, λόγου χάριν, ἐὰν ρίπτοντας τινὰς πέτραν εἰς δένδρον διὰ νὰ τινάξῃ τὸν καρπὸν, τύχῃ καὶ ἀπεράσῃ ἄνθρωπος ἐκεῖθεν καὶ τὸν φονεύσῃ. Λοιπὸν ὁ θεληματικῶς φονεύσας, εἰς τρεῖς ἐννέα, ἦτοι εἰς εἴκοσι ἐπτὰ χρόνους κανονίζεται, ἐννέα μὲν χρόνους μὲ τοὺς προσκλαίοντας, ἕξ τῆς θύρας τοῦ Νάρθηκος στεκόμενος, ἐννέα δὲ μὲ τοὺς ἀκρωμένους τῶν θείων Γραφῶν, καὶ ἐννέα μὲ τοὺς ὑποπίπτοντας, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνῃ. Πλὴν ὁ Πνευματικὸς ἰατρὸς κατὰ τὴν πρόθυμον μετάνειαν τοῦ φονεύσαντος, ἔτσι πρέπει νὰ ὀλιγοστεύῃ καὶ τοὺς χρόνους τοῦ τοιούτου ἐπιτιμίου, ὥστε ὅπου τοὺς ἐννέα χρόνους τῆς κάθε τάξεως, τῆς προσκλαύσεως δηλαδὴ καὶ ἀκροάσεως καὶ ὑποπτώσεως, νὰ συντέμνῃ εἰς ὀκτώ, ἢ ἐπτὰ, ἢ ἕξ, ἢ καὶ πέντε μόνον, ἂν ὁ φονεύσας δηλαδὴ μὲ τὸ μέγεθος τῆς μετανοίας τοῦ νικᾷ τὴν πολυκαιρίαν τῶν ἐπιτιμιῶν, καὶ ὀλιγοχρονιώτερον κανονίζόμενος, κάμῃ καρπὸς τῆς μετάνειας περισσοτέρους ἀπὸ τοὺς πολυχρονιώτερον κανονιζόμενους. Ὁ δὲ ἀκούσιως φονεύσας συγγνωστὸς μὲν εἶναι, ἀλλ' ὄχι καὶ ἐπαινετός. Ἀπόβλητος ὁμοίως ὁ τοιοῦτος καὶ ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην ἐστὶ (ἦτοι ὁποῖος φονεύσῃ, κὰν στατικῶς καὶ ἀκούσιως, λαϊκὸς μὲν ὢν, οὐ γίνεται Ἱερεὺς, Ἱερεὺς δὲ ὢν, καθαιρεῖται) καὶ ἐννέα χρόνους κατὰ τὸν φόνον κανο-

νίζεται. Ἐὰν δὲ καὶ τούτου ἡ μετάνοια ᾖ γνησία καὶ πρόθυμος, ὀλιγοχροσιώτερα θέλει κανονίσει αὐτὸν ὁ Πνευματικὸς, καὶ συντομώτερα θέλει συγχωρήσει εἰς αὐτὸν τὴν μεταλάβη. Σημείωσαι ὅμως ὅτι, ἂν τις ἐκ τῶν μετανοούντων κινδυνεύῃ νὰ ἀποθάνῃ, πρὸ τοῦ νὰ τελειώσῃ τοὺς χρόνους τοῦ Κανόνος του, οὗτος συγχωρεῖται ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν τῶν Πατέρων νὰ μεταλαμβάνῃ, διὰ νὰ μὴ μείνῃ ἔρημος ἀπὸ τὸ ἐφόδιον τῶν Μυστηρίων, τὸ ὁποῖον μεγάλως συμβάλλει πρὸς τὸ μακρὸν ἐκεῖνο διὰ τοῦ θανάτου ταξείδιον. Εἰ δὲ πάλιν ὕγιάνῃ, νὰ μενῇ ἀλοινώνητος, ἀκολουθῶν τοὺς χρόνους τοῦ ἐπιτιμίου, ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου τοὺς ἄφησε πρὸ τοῦ νὰ μεταλάβῃ. Ὅρα τὸν ξς'. Ἀποστολικὸν, τὸν ιβ' καὶ ιγ'. τῆς α'. καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ Νκοῦ.

ΚΑΝΟΝ Γ'.

Τὸ δὲ ἕτερον εἶδος τῆς εἰδωλολατρίας (οὕτω γὰρ ὀνομάζει τὴν πλεονεξίαν ὁ θεῖος Ἀπόστολος), οὐκ οἶδ' ὅπως ἀθεράπευτον ὑπὸ τῶν Πατέρων ἡμῶν παρώφθη, καίτοιγε δοκεῖ τὸ τοιοῦτον κακὸν τῆς τριττῆς ἐν τῇ ψυχῇ καταστάσεως πάθος εἶναι. [Κολασ. γ'. 5]. Καὶ γὰρ ὁ λογισμὸς τῆς τοῦ καλοῦ κρίσεως ἀμαρτάνων, ἐν τῇ ὕλῃ τὸ καλὸν εἶναι φαντάζεται οὐ πρὸς τὸ αὐτὸν ἀναβλέπων κάλλος καὶ ἡ ἐπιθυμία πρὸς τὰ κάτω ρεῖ, τοῦ ἀληθοῦς ὄρεκτοῦ ἀπορρέουσα, καὶ ἡ φιλόνηκος τε καὶ θυμώδης διάθεσις πολλὰς ἐκ τῆς τοιαύτης αἰτίας τὰς ἀφορμὰς λαμβάνει, καὶ τὸ ὅλον εἰπεῖν συμφωνεῖ ἡ τοιαύτη νόσος τῷ Ἀποστολικῷ τῆς πλεονεξίας ὄρω. Ὁ γὰρ θεῖος Ἀπόστολος οὐ μόνον αὐτὴν «εἰδωλολατρίαν, ἀλλὰ καὶ ρίζαν πάντων τῶν κακῶν» ἀπεφήνατο [Α'. Τιμοθ. 5'. 10]. Καὶ ὅμως τὸ τοιοῦτον εἶδος παρώφθη τῆς νόσου ἀνεπίσχεπτόν τε καὶ ἀτημέλητον· δι' ὃ καὶ πλεονάζει κατὰ τὰς Ἐκκλησίας τὸ τοιοῦτον ἀρρώστημα, καὶ οὐδεὶς τοὺς ἐπὶ τὸν Κλήρον ἀγομένους περιεργάζεται, μήπως τῷ τοιοῦτῳ εἶδει τῆς εἰδωλολατρίας κατεμιάνθησαν. Ἀλλὰ περὶ μεν τούτων διὰ τὸ παρεῖσθαι τοῖς Πατράσιν ἡμῶν ἀρκεῖν ἡγούμεθα τῷ δημοσίῳ τῆς διδασκαλίας λόγῳ, ὅπως ἂν οἶόν τε ᾖ, θεραπεύειν, ὡς περὶ τινὰ πληθωρικὰ τὰς πλεονεκτικὰς ἀρρωστίας διὰ τοῦ λόγου καθαίροντες. Μόνην δὲ τὴν κλοπὴν, καὶ τὴν τυμβωρυχίαν, καὶ τὴν ἱεροσυλίαν, πάθος νομίζομεν διὰ τὸ οὕτως ἐκ τῆς τῶν Πατέρων ἀκολουθίας τὴν παράδοσιν ἡμῶν περὶ τούτων γενέσθαι καὶ τοι παρὰ τῆς θείας Γραφῆς ὁ πλεονασμὸς, καὶ ὁ τόκος τῶν ἀπειρημένων ἐστὶ, καὶ τὸ ἐκ δυναστείας τινὸς τῇ ἰδίᾳ κτήσει προταγαγεῖν τὰ ἀλλότρια, κἂν ἐν προσχήματι πραγματείας τὸ τοιοῦτον τύχη γινόμενον. Ἐπειδὴ τοίνυν τὸ καθ' ἡμᾶς εἰς ἐξουσίαν Κανόνων οὐκ ἀξιόπιστον, τὴν ἐπὶ τῶν ὁμολογουμένως ἀπηγορευμένων κανονικῆν κρίσιν ἤδη τοῖς εἰρημένοις προσθήσομεν. Διήρηται δὲ ἡ κλοπὴ εἰς τε ληστείαν, καὶ εἰς τοιχωρυχίαν· καὶ εἰς μὲν ἐπ' ἀμφοτέρων σκοπὸς, ἡ τῶν ἀλλοτρίων ἀφαιρέσις, πολλὴ δὲ κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν, ἡ πρὸς ἀλλήλους ἐστὶ διαφορά. Ὁ μὲν γὰρ ληστής καὶ τὴν μισθολογίαν εἰς συμμαχίαν τοῦ σπουδαζομένου παραλαμβάνει, πρὸς αὐτὸ τοῦτο παρασκευαζόμενος, καὶ ὅπλας, καὶ πολυχρία, καὶ τοῖς ἐπικαίροις τῶν τόπων, ὥστε τὸν τοιοῦτον τῷ κρίματι τῶν ἀνδροφόνων ὑπάγεσθαι, εἰ διὰ μεταμελείας ἑαυτὸν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἐπαναγάγῃ, ὁ δὲ δ' ὑφαιρέσεως λανθανούσης σφετεριζόμενος τὸ ἀλλότριον, εἴτε δι' ἐξαγορεύσεως τὸ πλημμέλημα ἑαυτοῦ τῷ Ἱερεὶ φανερώσας, τῇ περὶ τὸ ἐναντίον τοῦ πάθους σπουδῇ, θεραπεύσει τὴν ἀρρωστίαν. Λέγω δὲ, διὰ τοῦ τὰ προσόντα παρέχειν τοῖς πένησιν, ἵνα τῷ προέσθαι, ἃ ἔχει φανερώς γένηται καθαρεύων τῆς κατὰ πλεονεξίαν νόσου. Εἰ δὲ μηδὲν ἔχει, μόνον δὲ τὸ σῶμα ἔχει, κελεύει ὁ Ἀπόστολος διὰ τοῦ σωματικοῦ κόπου τὸ τοιοῦτον ἐξιάσασθαι πάθος. Ἐχει δὲ ἡ λέξις οὕτως «ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθόν, ἵνα ἔχει μεταδιδόναι τῷ χρεῖαν ἔχοντι» [Ἐφεσ. δ'. 28].

Ἑρμηνεία.

Ἀφ' οὗ εἶπεν ὁ Ἅγιος τὰ ἐπιτίμια τῶν ἀμαρτημάτων τοῦ κάθε μέρους ξεχωριστὰ τῆς ψυχῆς, τῶρα λέγει καὶ περὶ πλεονεξίας, τῆς καὶ εἰδωλολατρίας ὀνομαζομένης ὑπὸ τοῦ Παύλου, ἧτις θεωρεῖται καὶ εἰς τὰ τρία μέρη ὁμοῦ τῆς ψυχῆς. Θεωρεῖται εἰς τὸ λογιστικόν, διὰτὶ ὁ λογισμὸς, μὴ κρίνωντας ποῖον εἶναι τὸ ἀληθινὸν καλόν, μηδὲ βλέπων πρὸς τὸ αὐτὸν κάλλος, τὴν ὕλην τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου νομίζει πῶς εἶναι τὸ ὄντως καλόν. Θεωρεῖται εἰς τὸ ἐπιθυμητικόν, διὰτὶ ἡ ἐπιθυμία δίδεται πρὸς τὰ γήινα κέρδη, καὶ ἀφίνει τὸ ὄντως ἐπιθυμητὸν, τὸν Θεὸν δηλαδή. Θεωρεῖται καὶ εἰς τὸ θυμικόν, διὰτὶ ἐξ αἰτίας τῆς πλεονεξίας πολλοὶ θυμοὶ καὶ μάχαι γεννῶνται. Μὲ ἓνα λόγον ὁ Ἀπόστολος ρίζαν ὄλων τῶν κακῶν τὴν πλεονεξίαν ὄρισας σύμφωνον, καὶ ἀρμόδιον τὸν ὄρισμόν αὐτῆς μὲ τὸ πραγματῶς ἀπέδωκε. Δὲν ἠξέυρω ὅμως διὰ τί ἡ τόση μεγάλη κηκία ἔμεινεν ἀπὸ τοῦ Πατρός ἀνεπιτίμητος (1)· διὰ τοῦτο καὶ πλεονάζει εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς, καὶ κανένας ἀπὸ τοῦ

(1) Διὰ τί ὁ Ἅγιος οὗτος λέγει πῶς ἀφήσαν ἀνεπιτίμητον τὴν πλεονεξίαν οἱ Πατέρες, εἰς καιρὸν ὅπου ὁ γ'. τοῦ θαυματουργοῦ Γρηγορίου τὴν ἐπιτίμησιν; ὄρα τὴν λύσιν ἐκεῖ. Σημειώσαι δὲ, ὅτι ἕτερον εἶδος τῆς εἰδωλολατρίας τὴν πλεονε-

ξίαν ὁ Ἅγιος ὀνόμασεν ἐν ἀρχῇ τοῦ Κανόνος τούτου, ὅχι διὰτὶ εἶπεν ἀνωτέρω κανένα ἄλλο εἶδος αὐτῆς, ἀλλὰ τοῦτο ὅτι, ὅτι ὁ δῶ εἶναι τὰ εἶδη τῆς εἰδωλολατρίας· ἐν μὲν αὐτῇ ἡ ἄμεσος καὶ φανερά τῶν εἰδώλων προσκύνησις, καὶ ἄλλο δὲ ἡ πλεονεξία

μέλλοντας χειροτονηθῆναι δὲν ἐξετάζεται, ἂν ἐμολύνηται μὲ τοῦτο τὸ εἶδος τῆς εἰδωλολατρίας. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὴν πλεονεξίαν, ὡς εἶπομεν, ἀφῆκαν οἱ Πατέρες ἀνεπιτίμητον, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀρκούμεθα εἰς τὸ νὰ καθάρζωμεν τὴν ἀσθένειαν ταύτην μὲ τοὺς ἐπ' Ἐκκλησίας κηρυττομένους λόγους, ὡσάν τόσα πληθωρικά πάθη (πληθώρα δὲ λέγεται κατὰ τοὺς ἰατροὺς, ὅταν πληθύνῃ κἀνάνας ἀπὸ τοὺς τέσσαρας χυμοὺς τοῦ σώματος, οἶον, ἡ ξανθὴ χολή, τὸ φλέγμα, τὸ αἷμα καὶ ἡ μέλαινα χολή, καὶ ἀκολούθως πληθωρικά πάθη λέγονται αἱ ἐκ τοῦ τοιοῦτου πληθυσμοῦ ἀκολουθοῦσαι ἀσθένειαι) ἐπιτιμῶμεν δὲ μόνον τὴν κλεψίαν, τὸ ἀνοιγμα τῶν τάφων καὶ τὴν ἱεροσυλίαν, διατὶ καὶ οἱ Πατέρες αὐτὰ ἐπετίμησαν. Καὶ μ' ὄλον ὁποῦ καὶ ὁ πλεονασμὸς, ἦτοι τὸ νὰ παίρῃ τινὰς περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι εἶδος ἄλλο δῶση, ἔξω ἀπὸ τὰ ἄσπρα, καὶ τὸ διάφορον τῶν ἄσπρων, καὶ τὸ νὰ ἀρπάξῃ τινὰς δυναστικῶς τὰ ξένα πράγματα, κἀν καὶ εἰς σχῆμα πραγματείας τὴν ἀρπαγὴν ταύτην μεταχειρίζεται, ταῦτα, λέγω, πάντα εἶναι ἐμποδισμένα ἀπὸ τὴν θεῖαν Γραφήν (1). Καὶ ἡμεῖς ἠθέλαμεν τὰ ἐπιτιμήσει μὲ Κανόνα, ἂν ἡμεῖς μόνοι εἴχομεν τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐκθέσωμεν Κανόνα (τῆς Συνόδου γὰρ τοῦτο, καὶ ὅρα εἰς τὰ προλεγόμενα ἐν γένει περὶ τῶν ἱερῶν Κανόνων), ὅθεν λέγομεν μόνον τὸ παρὰ τῶν Πατέρων κανονικὸν ἐπιτίμιον τῶν εἰρημένων τριῶν ἀμαρτιῶν. Διαιρεῖται λοιπὸν ἡ κλεψία εἰς ληστειάν, ἦτοι εἰς φανεράν κλεψίαν καὶ κρυφὴν. Καὶ ἓνα μὲν ἔχουν σκοπὸν καὶ αἱ δύο, νὰ πάρουν τὸ ξένον πρᾶγμα διαφέρουν· δὲ, καθ' ὃ οἱ μὲν φανεροὶ κλέπται καὶ φόνους εἶναι ἐτοιμασμένοι νὰ κάμνουν καὶ μὲ ἄρματα καὶ ἀνθρώπους σύρουν πολλοὺς, καὶ εἰς τοὺς στενοὺς καὶ κινδυνώδεις τόπους παρακμονεύουσι, δι' ὃ καὶ ὡς φονεῖς κανονίζονται ὅταν μετανοήσουν. Ὁ δὲ κρυφὸς κλέπτης, εἰ μόνος ἐξομολογηθῇ τὴν κλεψίαν, θέλει κανονισθῆ νὰ δώσῃ τὰ ὑπάρχοντά του εἰς τοὺς πτωχοὺς, εἰ μὴ ἔχῃ, καὶ οὕτω νὰ ἰατρευθῇ (2)· εἰ δὲ ὑπάρχοντα δὲν ἔχει, πρέπει μὲ τὸν κόπον τοῦ νὰ δουλεύῃ, καὶ νὰ δίδῃ εἰς τοὺς χρεῖαν ἔχοντας, ὡς λέγει ὁ Παῦλος. Ὁ κλέπτης, πλεον ἄς μὴ κλέπτη, ἀλλὰ μᾶλλον ἄς δουλεύῃ, διὰ νὰ ἔχῃ νὰ δίδῃ εἰς τὸν χρεῖαν ἔχοντα (3). Ὅρα καὶ τὸν γ' τοῦ Νεοκαισαρείας.

ΚΑΝΟΝ Ζ'.

Ἡ δὲ τυμβωρυχία, καὶ αὕτη διήρηται εἰς συγγνωστόν τε καὶ ἀσύγγνωστον. Εἰ μὲν γὰρ τις τῆς ὀσίας φειδόμενος, καὶ ἄσυλον ἀφείς τὸ κεκρυμμένον σῶμα, ὡς μὴ ἀναδειχθῆναι ἠλίφ τὴν ἀσχημοσύνην τῆς φύσεως λίθοις τισὶ τῶν ἐν τῷ τάφῳ βεβλημένων συγχρήσεται εἰς ἔργου τινὸς κατασκευῆν. Ἐπαινετὸν μὲν οὐδὲ τοῦτό ἐστι, πλήν ἀλλὰ συγγνωστόν ἐποίησεν ἡ συνήθεια, ὅταν εἰς προτιμότερόν τι καὶ κοινωφέλεστερον ἢ τῆς ὕλης μετάθεσις γένηται. Τὸ δὲ διερευνᾶσθαι τὴν κόριν ἀπὸ τῆς γεωθείσης σαρκὸς καὶ ἀνακινεῖν τὰ ὅσπᾶ, ἐλπίδι τοῦ κόσμου τινὰ τῶν συγκατορυχθέντων κερδάναι, τοῦτο τῷ αὐτῷ κρίματι κατεδικάσθη, ὡ καὶ ἡ ψιλὴ πορνεία, καθὼς ἐν τῷ προλαβόντι διήρηται λόγῳ, ἐπισκοποῦντος δηλαδὴ τοῦ οἰκονόμου, ἐξ αὐτοῦ τοῦ βίου τὴν ἰατροίαν τοῦ θεραπευομένου, ὥστε συντεμεῖν τὴν ἐκ τῶν Κανόνων ὀρισθεῖσαν τοῦ ἐπιτιμίου προθεσίαν.

Ἑρμηνεία.

Ἡ δὲ τυμβωρυχία, ἦτοι τὸ ἀνοιγμα τῶν τάφων, εἰς δύο καὶ αὕτη διαιρεῖται, ὡς ἡ κλεψία, κατὰ τὸν παρὸν Κανόνα, εἰς συγγνωστὴν καὶ ἀσύγγνωστον. Διότι, εἰ μὲν ὁ ἀνοίγων τοὺς τάφους δὲν ξεγυμνῶναι τὸν νεκρὸν, φυλάττωντας τὴν πρέπουσαν εἰς τοὺς νεκροὺς τιμὴν (τοῦτο γὰρ ἡ ὀσία δηλοῖ), ἀλλὰ παίρνει μόνον τοὺς ἐν τῷ τάφῳ εὑρισκομένους λίθους, διὰ νὰ τοὺς βάλῃ τυχὸν ἄλλου, εἰς προτιμότερου καὶ κοινωφελεστεροῦ ἔργου οἰκονομίαν, ἐπαινετὸν μὲν δὲν εἶναι καὶ τοῦτο, συγγνωστόν ὅμως τὸ ἔκαμεν ἡ συνήθεια (1). Ἐὰν δὲ ἀνακατόνη

ἡ ἔμμεσος καὶ λεληθότως διὰ τῆς προσπαθείας τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου λατρεύουσα τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα.

(1) Τὸν μὲν γὰρ πλεονασμὸν ἐμποδίζει ὁ Κύριος εἰς τὸ Βδαγγέλιον λέγων· «Ὅρατε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ». Τὸν δὲ τόκον, ἦτοι τὸ διάφορον, ἐμποδίζει τὸ Δευτερονόμιον, λέγον· «Οὐκ ἐκτοικεῖς τῷ ἀδελφῷ σου». Ἡ δὲ ἐν σχήματι πραγματείας ἀδικία καὶ ἀρπαγὴ τοῦ ξένου πράγματος, φαίνεται μοι νὰ δηλοῦται δι' ἐκείνου τοῦ ψαλμικοῦ· «Ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ζυγοῖς τοῦ ἀδικῆσαι, αὐτοὶ ἐκ ματαιότητος ἐπὶ τὸ αὐτὸ. Μὴ ἐλπίζετε ἐπ' ἀδικίαν, καὶ ἐπὶ ἄρπαγμα μὴ ἐπιποθεῖτε» (Ψαλ. ξα'. 9. 10.)· συντομώτερα δὲ ταῦτα τὰ τρία περιλαμβάνει ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἰεζεκιήλ, λέγων περὶ τοῦ δικαίου ἀνθρώπου, «Τὸ ἀργύριον αὐτοῦ ἐπὶ τόκῳ οὐ δώσει, καὶ πλεονασμὸν οὐ λήψεται, καὶ ἐξ ἀδικίας ἀποστρέψει τὴν χεῖρα αὐτοῦ» (Ἰεζεκιήλ. ιη'. 8.)· καθὼς καὶ περὶ τοῦ λοιμοῦ, καὶ ἀδίκου ἀνθρώπου λέγει παρακάτω ὅτι δὲν φυλάττει ταῦτα.

(2) Δικαιοσύνη καὶ πρέπουσα ἰατροίαν, νὰ ἰατρεύωνται τὰ ἐναντία μὲ τὰ ἐναντία, κατὰ τοὺς νόμους, καὶ τῶν φυσικῶν καὶ τῶν ἰατρῶν. Νὰ δίδῃ τὰ οἰκεία ὁ ἀρπάσας τὰ ξένα, καὶ νὰ ὑπερῃται τῶν ἐδικῶν τοῦ ὁ πλεονεκτήσας τὰ τῶν ἄλλων.

(3) Ἐὰν ὅμως καὶ αὐτὸς βαστᾷ ἄρματα, καὶ ἐτοιμὸς ἦναι νὰ τὰ μεταχειρισθῇ ἐναντίον ἐκείνου ὁποῦ ἤθελε τοῦ ἐναντιωθῆ, ὡς ὁ φανερὸς κλέπτης καὶ ληστὴς πρέπει νὰ κανονίζεται, ὅτι καὶ τὴν ὁμοίαν ἐκείνου ἔχει προαίρεσιν, καθὼς λέγει ὁ Βαλσαμών.

(4) Ὁ δὲ πολιτικὸς νόμος ἐν βιβλ. ζ'. τίτλ. κγ'. λέγει, οἱ ἀπὸ τοὺς τάφους παίρνοντες λίθους, ἢ μάρμαρα, ἢ κίονας, ἢ ἄλλην οἰανδήποτε ὕλην, εἴκοσι νομίσματα χρυσοῦ πληρόνουν εἰς τὸ δημόσιον, καὶ ὑπόκεινται τῷ τῆς ἱεροσυλίας ἐγκλήματι. Δίωξι δὲ καὶ Κωνσταντίνος οἱ Βασιλεῖς ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν νόμων (τίτλ. κη'. σελ. 429. τοῦ β'. βιβλίου τοῦ Γεωργ. Γραμμορ.) λέγον ὅτι νὰ κόπτονται τὰ χεῖρα ἐκείνων ὁποῦ ἐκδύουσι τοὺς νεκροὺς εἰς τοὺς τάφους. Ἄξιον δὲ εἶναι νὰ σημειώσωμεν ἰδῶ καὶ περὶ τῶν

τινάς τὰ χρώματα καὶ τὰ κόκκαλα τοῦ νεκροῦ, διὰ νὰ πάρῃ κανένα στολίδι ἢ ροῦχον, ἢ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κατεσκευασμένον, τὸ ὁποῖον συνετάφη μὲ τὸν νεκρὸν, οὗτος ὡς πόρνος κανονίζεται, ἦτοι ἐννέα χρόνους. Ὁ δὲ Πνευματικὸς ἰατρὸς ἔχει τὴν ἀδειαν, κατὰ τὴν ζωὴν καὶ μετάνοιαν τοῦ εἰς τοῦτο ἀμαρτήσαντος, νὰ ὀλιγοστεύῃ τοὺς χρόνους τοῦ τοιούτου ἐπιτιμίου. Ὅρα καὶ τὸν ἕξ'. τοῦ Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Ἡ δὲ ἱεροσουλία, παρὰ μὲν τῇ ἀρχαίᾳ Γραφῇ οὐδὲν ἐνομισθῆ τῆς φονικῆς κατακρίσεως ἀνεκτοτέρα. Ὅμοίως γάρ, ὅτε ἐπὶ φόνο ἀλόου [Ἰησοῦ ζ'.] καὶ ὁ τὰ ἀνατιθέντα τῷ Θεῷ ἀφελόμενος, τὴν διὰ τῶν λίθων τιμωρίαν ὑπέσχον. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνηθείας οὐκ οἶδα πῶς συγκατάβασίς τις ἐγένετο καὶ συμπεριφορὰ, ὥστε ἀνεκτότερον νομισθῆναι τὸ τῆς τοιαύτης νόσου καθάρσιον ἐν ἐλάττοσι γὰρ χρόνῳ παρὰ τὴν μοιχείαν τοῖς τοιούτοις τὸ ἐπιτίμιον διετάξατο ἢ τῶν Πατέρων παράδοσις. Πανταχοῦ δὲ ἐν πλημμελήματι εἶδει καθορᾶν τοῦτο προσήκει πρὸ πάντων, οἷα ἐστὶν ἡ τοῦ θεραπευομένου διάθεσις, καὶ μὴ τὸν χρόνον οἶσθαι πρὸς θεραπείαν ἀρκεῖν (τίς γὰρ ἂν ἴασις ἐκ τοῦ χρόνου προσγένοιτο;), ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν τοῦ ἑαυτὸν δι' ἐπιστροφῆς θεραπεύοντος. Ταῦτά σοι, ὦ ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, κατὰ πολλὴν σπουδὴν ἐκ τῶν προχείρων συνθέντες, διὰ τὸ δεῖν τοῖς τῶν ἀδελφῶν ἐπιτάγμασι πείθεσθαι, κατὰ σπουδὴν ἐπεστείλαμεν, σὺ δὲ τὰς συνήθεις ὑπὲρ ὑμῶν εὐχὰς τῷ Θεῷ προσάγων, μὴ διαλίπῃς. Χρεώστείς γάρ, ὡς εὐγνώμων υἱός, τῷ κατὰ Θεὸν σε γεννήσαντι τὴν διὰ τῶν προσευχῶν γηροκομίαν, κατὰ τὴν ἐντολὴν τὴν κελεύουσαν «τιμᾶν τοὺς γονέας, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς». [Ἐξόδ κ'. 12.] Δῆλον δὲ, ὅτι ὡς σύμβολον ἱερατικὸν δέξῃ τὸ γράμμα, καὶ οὐκ ἀτιμάσεις τὸ ξένιον, κἂν τι μικρότερον τῆς σῆς μεγαλοφυΐας εἴῃ.

Ἑ ρ μ η ν ε ε α.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι ἡ ἱεροσουλία, ἦτοι τὸ νὰ κλέπτῃ τινὰς τὰ ἀφιερωμένα πράγματα εἰς τὸν Θεόν, χοντὰ μὲν εἰς τὴν παλαιὰν Γραφὴν ἐξίσου μὲ τὸν φόνον ἐπαιδεύετο, διατὶ καὶ ὁ φονεύσας καὶ ὁ ἱερόσυλος (ὡς φαίνεται τοῦτο ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἄχαρ, τοῦ κλέψαντος ἀπὸ τὰ ἀφιερωμένα εἰς τὸν Θεὸν λάφυρα τῆς Ἰερικῶν, καὶ διὰ τοῦτο λιθοβοληθέντος μὲ ὄλην τὴν οἰκογένειάν του [Ἰησοῦ ζ'. ὄρα καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ δ'. Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ]), παρομοίως καὶ οἱ δύο ἐλιθοβολοῦντο. Ἡ δὲ συνήθεια τῆς Ἐκκλησίας συγκαταβαίνουσα, ἐλαφρότερα τὴν τοικύτην ἀμαρτίαν ἐκάνθινεν ἀπὸ τὴν μοιχείαν, καθὼς διετάξατο ἢ τῶν Πατέρων παράδοσις. Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἅγιος ἐπιφέρει, ὅτι εἰς κάθε εἶδος ἀμαρτήματος πρέπει ὁ Πνευματικὸς ἰατρὸς νὰ στοχάζεται ὁποῖα εἶναι ἡ τοῦ μετανοοῦντος διάθεσις, καὶ νὰ μὴ νομίζῃ ὅτι εἶναι ἀρκετὸς πρὸς ἰατρείαν μόνος ὁ χρόνος καὶ ἡ πολυκαιρία τῶν ἐπιτιμίων (ἐπειδὴ ποῖα ἰατρεία ἢμπορεῖ νὰ προξενηθῇ ἀπὸ μόνην τὴν πολυκαιρίαν τῶν ἐπιτιμίων, ἂν ὁ ἐπιτιμηθεὶς ἀμικτωλὸς ζῇ ἀμελῶς εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ, καὶ δὲν θέλῃ νὰ διορθωθῇ;), ἀλλὰ νὰ νομίζῃ, ὅτι ἡ τὴν ἰατρείαν προξενούσα εἶναι ἡ προαίρεσις καὶ προθυμία τοῦ διὰ μετάνοιαν ἑαυτὸν ἰατρούοντος.

νεκρῶν ὅπου εὐγαίῳν δεμένοι μετὰ θάνατον, διορίζοντες, ὅτι δύο εἶναι ἡ αἰτία ἢ καθολικαῖς τοῦ δεσμοῦ τῶν τοιούτων. Ἡ μία εἶναι φυσικὴ, καὶ ἡ ἄλλη ὑπερφυσικὴ ἢ φυσικὴ αἰτία τοῦ δεσμοῦ τούτων προέρχεται, ἢ ἀπὸ τὴν κρᾶσιν τῶν σωμάτων λέγει γὰρ ὁ μέγας Βασιλεὺς, ὅτι τόση μεγάλη διαφορὰ εὑρίσκειται ἀνάμεσα εἰς τὰς κρᾶσεις, ὅση εἶναι ἀνάμεσα εἰς τὸν σίδηρον καὶ εἰς τὰ φρούγανα. Ὅθεν ἀκολούθως καὶ ὅσα σώματα εἶναι δυνατῆς καὶ στερεᾶς κρᾶσεως, ταῦτα συνακολούθως χρειάζονται νὰ εὐρίσκωνται πολλοὺς χρόνους εἰς τὸν τάφον, ἀλλὰ μὲν πέντε, ἀλλὰ δὲ καὶ ἑπτὰ, διὰ νὰ διαλύσων, καὶ ὀλίγωρα δὲν πρέπει νὰ γίνεταί ἢ τῶν τοιούτων ἀνακομιδῇ. Προέρχεται καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸν, διατὶ ὅσοι ἀποθνήσκουν ἐν καιρῷ χειμῶνος ἢ χιόνων καὶ πάγους, δυσκολώτερα λύονται ἀπὸ ἐκείνους ὅπου ἀποθνήσκουν ἐν καιρῷ θέρους καὶ καύματος. Προέρχεται ἀκόμη ὁ δεσμὸς καὶ ἀπὸ τὸν τόπον καὶ τὸ χῶμα τῆς γῆς διότι καθὼς ἄλλη μὲν γῆ κάμνει εὐκολόβραστα τὰ ὄσπρια, ἄλλη δὲ δυσκολόβραστα, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἄλλη μὲν γῆ εὐκολώτερα διαλύει τὰ σώματα, ἄλλη δὲ δυσκολώτερα. Ἡ δὲ ὑπερφυσικὴ αἰτία τοῦ δεσμοῦ τῶν σωμάτων προέρχεται, ἢ ἀπὸ νόμιμον καὶ δίκαιον καὶ κανονικὸν ἀφορισμὸν Ἀρχιερέως τινοῦ, Ἐπισκόπου τυχόν, ἢ Μητροπολίτου, ἢ Πατριάρχου, ἢ Ἱερέως, ἢ ἀπὸ κάμμιαν ἀδικίαν ὅπου ἔκαμεν

ὁ ἀποθανὼν, ἢ εἰς ἓνα μερικὸν ἄνθρωπον, ἢ εἰς ὀλόκληρον χωρίον, ἢ χώραν, ἢ πόλιν. Ὅθεν, ἐὰν τύχῃ καὶ εὐγῆ κανένας δεδεμένος, οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ κληρονόμοι πρέπει νὰ τὸν μεταθέτουν εἰς ἄλλον τόπον καὶ γῆν, καὶ ἀφ' οὗ ἰδοῦν ὅτι ἀπὸ φυσικὴν αἰτίαν δὲν εἶναι ὁ δεσμὸς, πρέπει νὰ παρακαλοῦν τὸν Ἀρχιερέα, ἢ Μητροπολίτην, ἢ Πατριάρχην ὅπου τυχὸν τὸν ἀφώρισαν ἢ, ἂν ἀπέθανον ἐκεῖνοι, νὰ παρακαλοῦν τοὺς διαδόχους ἐκείνων διὰ νὰ τὸν συγχωρήσουν. Εἰ δὲ καὶ ἔκαμε κάμμιαν ἀδικίαν, πρέπει, ἂν ἔχουν τὸν τρόπον, νὰ τὴν δίδουν ὀπίσω, ἢ ἂν δὲν ἔχουν, νὰ παρακαλοῦν τοὺς ἀδικηθέντας διὰ νὰ συγχωρήσουν τὸν ἀδικήσαντα, καὶ οὕτως ὁ δεσμὸς διαλύεται. Ὅρα καὶ σελ. 206. τῆς κατὰ τοῦ Πάπα ἀρχῆς ἀντιρρήσεως τοῦ Νεκταρίου Ἱεροσολύμων, ἵνα ἰδῆς ἐκεῖ ὅτι τὰ σημάδια τῶν ἀφωρισμένων σωμάτων εἶναι ταῦτα, α. εἶναι ἀδιάλυτα, β. εἶναι ἀσχημα καὶ δυσειδῆ, γ. εἶναι δυσώδη καὶ βρωμερὰ, δ. εἶναι φουσκωμένα ὡς τῦμπανα. Ἐγὼ δὲ προσθέτω καὶ ε. ὅτι εἶναι φόβου καὶ φοβικῆς πρόξενα εἰς τοὺς ὄρωντας. Καθὼς τὰ ἅγια λείψανα ἔχουσι τὰ ἐναντία τούτων σημάδια ἐκεῖνα γὰρ ἀδιάφθαρτά εἰσι, ὡραῖα, εὐώδη, ἐξηραμμένα, ἡμερὰ καὶ εὐπρόσιτα, ὡσὰν νὰ ἦναι κοιμισμένα. Καὶ πρὸς τούτοις, βρούσι καὶ διάφορα θαύματα.

ἀμαρτωλοῦ. Τελειώσας δὲ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὁ Ἅγιος, λέγει εἰς τὸν Λητόιον, ὅτι νὰ προσεύχεται ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς τὸν Κύριον, ὡς Πνευματικὸς τοῦ υἱοῦ, καὶ ὅτι νὰ δεχθῆ τὴν ἐπιστολὴν ὡς ἓνα δῶρον ξένιον οὐχὶ κοσμικόν, καθὼς ἐσυνείθιζον οἱ πολλοὶ νὰ στέλλουν τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα, ἀλλὰ θετον, καὶ Ἱερῶσιν ἀρμόδιον. Ὅρα καὶ τὸν οὐδ'. Ἀποστολικόν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΠΡΟΔΕΓΜΟΜΕΝΑ

Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, σύγχρονος γενόμενος τῷ μεγάλῳ Βασιλεῖ, ὑπ' αὐτοῦ Σασίμων χειροτονεῖται Ἐπίσκοπος, καὶ τὰ Σάσιμα καταλιπὼν, τῆς ἐν Ναζιανζῷ τῇ ἰδίᾳ πατρίδι Ἐκκλησίας τὴν ἐπιμέλειαν ἀνέλαβεν, ὑπακούσας εἰς τὸν πατέρα τοῦ Γρηγόριον. Κατὰ δὲ τὸ 378 ἔτος, ἐστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συστάσαν Σύνοδον, ἵνα ἐπιμέλειαν τῶν ὀρθοδόξων ποιήσῃ. Παραιτησάμενος δὲ τὴν παρὰ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἐγγειρισθεῖσαν αὐτῷ προεδρίαν τῆς βσιλευούσης, ἐνώπιον τῆς β'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου, εἰς Ἀριανζόν, τὸ πλησίον τῆς (κακεῖ) Ναζιανζοῦ χωρίον ἦλθε, πολλὰ στιχουργήσας ποιήματα, ἐν ἑτῆ μὲν ἀπὸ Χριστοῦ 391, τῆς δὲ ἡλικίας αὐτοῦ 91, κατὰ τὸν Φαβρίκιον, τὸν φθαρτὸν καταλύει βίον. Τῶν δὲ συγγραμμάτων αὐτοῦ προτιμωτέρα φαίνεται τῶν ἄλλων ἢ ἐν Παρισίοις ἔκδοσις (1)· ἀγκαλὰ δὲ καὶ ὅλα τὰ συγγράμματα τοῦ Ἁγίου τούτου ἐπεκύρωσεν ὁ β'. τῆς Οἰκουμενικῆς 5'. Συνόδου, ἀλλ' ἐν ταῖς Πανδέκταις ταῦτα μόνον εὐρίσκονται, τὰ διὰ στίχων ἠρωϊκῶν ἐπικυροῦντα ποῖα βιβλία εἶναι δεκτὰ τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας, ἀπὸ τὰ ὅποια καὶ ἡμεῖς ἐδῶ ἐπροσθέσαμεν (2).

Στίχοι ἠρωϊκοὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, περὶ τοῦ ποῖα Βιβλία εἶναι δεκτὰ.

«Ὅρα δὲ μὴ ζείνησι νόον, κλέπτοιο Βίβλοισι
 »Πολλὰ γὰρ τελέθουσι, παρέγγραπτοι κακότητες,
 »Δέχνυσο τοῦτον ἐμοῖο τὸν ἔγκριτον, ὦ φίλ' ἀριθμὸν.
 »Ἱστορικαὶ μὲν ἔασι βίβλοι, δύο καὶ δεκά πασαι
 »Τῆς ἀρχαιοτέρας Ἑβραϊκῆς σοφίης.
 »Πρώτη Γένεσις, εἴτ' Ἐξοδος, Λευϊτικὸν,
 »Ἐπειτ' Ἀριθμοὶ, εἴτα Δεύτερος νόμος,
 »Ἐπειτ' Ἰησοῦς, καὶ Κριταί, Ρουθ ὀγδόη,
 »Ἡ δ' ἐνάτη, δεκάτη τε βίβλοι, πράξεις Βασιλειῶν,
 »Καὶ Παραλειπόμεναι, ἔσχατον Ἐσδραν ἔχεις.
 »Αἱ δὲ στιχηραὶ πέντε, ὧν πρώτη Ἰὼβ,
 »Ἐπειτα Δαβὶδ, εἴτα τρεῖς Σολομώντιαι,
 »Ἐκκλησιαστής, Ἄσμα, καὶ Παραοιμαί,
 »Καὶ πένθ' ὁμοίως πνεύματος προφητικοῦ.
 »Μία μὲν εἰσὶν εἰς Γραφὴν οἱ δώδεκα,
 »Ὡσηὲ, Ἀμώς τε, καὶ Μιχαῖας ὁ τρίτος,
 »Ἐπειτ' Ἰωὴλ, εἴτ' Ἰωνᾶς καὶ Ἀβδίας.

»Ναοὺμ τε, Ἀββακούμ τε καὶ Σοφονίας,
 »Ἀγγαῖος, εἴτα Ζαχαρίας καὶ Μαλαχίας.
 »Μία μὲν ἦδη, δευτέρα δ' Ἡσαίας.
 »Ἐπειθ' ὁ κληθεὶς Ἱερεμίας ἐκ βρέφους,
 »Ἐπειτ' Ἰεζεκιήλ, καὶ Δανιήλος χάρις.
 »Ἀρχαῖας μὲν ἔθηκα δύο καὶ εἴκοσι βίβλους,
 »Τοῖς τῶν Ἑβραίων γράμμασιν ἀντιθέτους.
 »Ἡδὲ δ' ἀριθμῶ καὶ νέου Μυστηρίου.
 »Ματθαῖος μὲν ἔγραψεν Ἑβραίοις θαύματα Χριστοῦ.
 »Μάρκος δ' Ἰταλίῃ, Λουκᾶς Ἀχαϊάδι,
 »Πᾶσι δ' Ἰωάννης κήρυξ μέγας οὐρανοφοίτης.
 »Ἐπειτα Πράξεις τῶν σοφῶν Ἀποστόλων,
 »Δέκα δὲ Παύλου, τέσσαρες τ' ἐπιστολαί.
 »Ἐπτὰ δὲ καθολικαί, ὧν Ἰακώβου μία,
 »Δύο δὲ Πέτρου, τρεῖς δ' Ἰωάννου πάλιν.
 »Ἰούδα δ' ἐστὶν ἑβδόμη. Πάσας ἔχεις,
 »Ἐἴτι δὲ τούτων ἑκτὸς, οὐκ ἐν γνήσιας (3).

Ἑρμηνεία.

Ταῦτα οὐδὲ ἐρμηνείαν καὶ ἐξήγησιν χρειάζονται. Ἐπειδὴ ὡς εἶπομεν, ἄλλο τι δὲν περιέχουσιν, εἰ μὴ ποῖα βιβλία ὡς γνήσια πρέπει νὰ δεχώμεθα ἀπὸ τὴν παλαιὰν γραφὴν, καὶ ποῖα ἀπὸ τὴν νέαν, διὰ νὰ μὴν ἀπατηθῶμεν καὶ δεχθῶμεν καὶ τὰ νόθα ὡς γνήσια, καὶ ἐκ τούτου βλαβῶμεν ψυχικά. Σημειώσαι δὲ ὅτι οἱ στίχοι

(1) Ὅρα εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῆς Ὀκτατεύχου, σελ. 16'. περὶ τῶν Ὑπομνηματιστῶν.

(2) Περὶ δὲ τῆς ἐν λόγοις δυνάμεως αὐτοῦ, ταῦτα λέγει Φιλοστόργιος ὁ Ἀρειανὸς (παρὰ Σουΐδα εἰς τὸ, Ἀπολιναρ.) «Τῷ μὲν γε Ἀπολιναρίῳ τὸ ὑπομνηματικὸν εἶδος τῆς λέξεως, μακρῶ ἄριστα εἶχε, Βασιλείος δὲ πανηγυρῆσαι λαμπρότατος ἦν. Τῷ δὲ γε Γρηγορίῳ, καὶ παρ' ἀμφοτέροις ἐξεταζομένῳ, μείζω βάσιν εἰς συγγραφὴν εἶχεν ὁ λόγος, καὶ ἦν εἰπεῖν Ἀπολιναρίου μὲν ἀδρύτερος, Βασιλείου δὲ σταθερώτερος».

(3) Σημειώσαι, ὅτι ἐν ἄλλοις αὐτοῦ συγγράμμασιν ὁ Θεολό-

γος Γρηγόριος δέχεται ὡς γνήσιαν καὶ θεόπνευστον βίβλον καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου. Εἰ δὲ καὶ εἰς τοὺς διὰ Κλήμεντος ἐκδοθέντας Ἀποστολικούς Κανόνας μνησθῆ οὐ γίνεται, οὐδὲν θαυμαστόν· διότι καθ' ὃν καιρὸν λέγει ὁ Θεολόγος Ἰωάννης ὅτι ἔγραψε τὴν Ἀποκάλυψιν ἐν Πάτμῳ, ὄντας ἐξόριστος ἀπὸ τὸν τύραννον Δομετιανόν, ὁ Κλήμης ἦτο ἐξόριστος ἀπὸ τὸν ἴδιον Δομετιανόν εἰς τὴν Ταυρικὴν χερσόνησον, ὅπου καὶ ἐτελεύτησεν· ὅθεν οὐτε ἦν ἐτι ἡ βίβλος Ἀποκάλυψις γεγραμμένη, εἰς καιρὸν ὅπου ὁ Κλήμης ἔγραψε τοὺς Κανόνας.

οὔτοι, εἰς πολλὰ μέρη δὲν εἶναι ὀρθοὶ κατὰ τὰ μέτρα, ἀλλ' ἡμεῖς ὡς εὖρομεν αὐτοὺς, οὕτως ἐγράψαμεν. Καὶ ὄρα τὸν πέ. Ἀποστολικόν, ὅπου πλατύτερον περὶ τῶν βιβλίων τούτων λέγομεν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΜΦΙΛΟΧΙΟΥ

ΠΡΟΔΕΓΓΟΜΕΝΑ

Ο ἅγιος Ἀμφιλόχιος ἦν ἐπὶ τῶν βασιλέων, Οὐαλεντινιανῶν καὶ Οὐαλέντος ἐν ἔτει 374, ἀσκήσει δὲ καὶ θεία γνώσει διαλάμπων, Ἐπίσκοπος Ἰκονίου ἐγένετο. Καὶ προστάτης ὑπὲρ τῆς Θεότητος τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐχηματίσθη. Παρῆν γὰρ τῇ ἁγίᾳ καὶ Οἰκουμενικῇ β'. Συνόδῳ, εἰς τῶν ἐκεῖσε ἑκατὸν πενήκοντα Πατέρων ὑπάρχων, καὶ κατὰ Μακεδονίου τοῦ Πνευματομάχου, καὶ τῶν τοῦ Ἀρείου λειψάνων ἀγωνιζόμενος. Διὰ δὲ τοῦ ἀστέλου δράματος, ὅπου ἐμεταχειρίσθη πρὸς τὸν Βασιλέα μέγαν Θεοδόσιον, αὐτὸν μὲν ἀσπασάμενος, τὸν δὲ υἱὸν τοῦ Ἀρκάδιου, νεωστὶ χειροτονηθέντα Βασιλέα, μὴ ἀσπασάμενος, κατὰ τὸν Θεοδώρητον (1) ἢ κατὰ τὸν Σωζόμενον (2), Χαῖρε, τέκνον, εἰπὼν τὸν υἱὸν τοῦ, σείων τὸν δάκτυλον, ἔπεισε τὸν ρηθέντα Βασιλέα νὰ γράψῃ νόμον, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ κάμνουσι Συνόδους οἱ αἰρετικοὶ, Ἀρειανοὶ τε καὶ Μακεδόνιοι, μήτε περὶ οὐσίας καὶ φύσεως Θεοῦ νὰ διαλέγωνται, καὶ ὅποιος τὸν νόμον τοῦτον παραβῆ, νὰ τιμωρῆται (3). Πρὸς τοῦτον τὸν ἅγιον ἐρωτήσαντα, ἀπέστειλεν ὁ μέγας Βασίλειος τὰ 27 κεφάλαια, τὰ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀγκαλιὰ δὲ καὶ διὰ τὰ συγγράμματα τούτου ἐπεκύρωσεν ὁ β'. τῆς Οἰκουμενικῆς γ', ὅμως ἐπειδὴ μόνον ταῦτα εὐρίσκονται εἰς τὰς Πανδέκτους, τὰ περὶ τῶν γνησίων βιβλίων διηρῶντα, ὧδε καὶ ἡμεῖς αὐτὰ παρεθέσαμεν.

Στίχοι τοῦ ἁγίου Ἀμφιλοχίου πρὸς Σέλευκον, περὶ τοῦ ποῖα Βιβλία εἶναι δεκτά.

» Πλὴν ἀλλ' ἐκεῖνο προσμαθεῖν μάλιστα σοὶ
 » Προσηκόν. Οὐχ ἅπαντα βιβλίου ἀσφαλῆς,
 » Σεμνὸν ὄνομα τῆς Γραφῆς κεκτημένη.
 » Εἰσὶ γὰρ, εἰσὶν ἔσθ' ὅτε ψευδώνυμοι
 » Βιβλίοι, τινὲς μὲν ἕμμεσοὶ καὶ γέλτονος,
 » Ὡς ἂν τις εἴποι τοῦ ἀληθείας λόγου.
 » Αἱ δ' ἄρα νόθοι τε καὶ λῖαν ἐπισφαλῆς.
 » Ὡς τὰ παράσημα καὶ νόθα νομίσματα,
 » Ἐβασιλέως μὲν τὴν ἐπιγραφὴν ἔχει,
 » Κίβδηλα δ' ἐστὶ ταῖς ὕλαις δηλούμενα.
 » Τούτου χάριν σοὶ τῶν θεοπνευστῶν ἐρῶν
 » Βιβλίον ἐκάστην, ὡς δ' ἂν εὐκρινῶς μάθοις.
 » Τὰ τῆς παλαιᾶς σοὶ Διαθήκης ἐρῶ.
 » Ἡ Πεντάτευχος τὴν Κτίσιν, εἴτ' Ἐξοδος.
 » Δευτερικόν τε τὴν μέσσην ἔχει βιβλίον,
 » Μεθ' ἣν Ἀριθμοὺς, εἴτα Δεύτερον νόμον.
 » Τούτοις Ἰησοῦν προστίθει καὶ τοὺς Κριτάς.
 » Ἐπειτα τὴν Ρούθ, Βασιλειῶν δὲ τέσσαρας.
 » Βιβλίου Παραλειπομένων δὲ γε τὰς δύο.
 » Ἐσδρας ἐπ' αὐταῖς πρῶτος, εἴθ' ὁ δεύτερος.
 » Ἐξῆς στιχηρὰς πέντε βιβλίου ἐρῶ.
 » Στεφθέντος ἀθλοῖς, ποικίλων παθῶν Ἰώβ.
 » Ψαλμῶν τε βιβλίον, ἡμετέρας ψυχῶν ἄκος.
 » Τρεῖς Σολομῶντος τοῦ σοφοῦ Παροιμίας,
 » Ἐκκλησιαστήν, Ἄσμα δ' αὐτῶν Ἀσμάτων.
 » Ταύταις Προφήταις προστίθει τοὺς δώδεκα.
 » Ὡσηὲ πρῶτον, εἴτ' Ἀμὼς τὸν δεύτερον.
 » Μιχαῖαν, Ἰωήλ, Ἀβδίου καὶ τὸν τύπον
 » Ἰωνᾶν αὐτοῦ τοῦ τριημέμου πάθους
 » Ναοῦμ, μετ' αὐτὸν Ἀβδακούμ' εἴτ' ἑννατον
 » Σοφονίαν, Ἀγγαῖον τε καὶ Ζαχαρίαν,
 » Διώνυμον τε ἄγγελον Μαλαχίαν.
 » Μεθ' οὗς Προφῆτας μανθάνοις τοὺς τέσσαρας

» Παρρησιαστήν τὸν μέγαν Ἠσαῖαν,
 » Ἰερειμῖαν συμπαθεῖ καὶ μυστικόν,
 » Ἰεζεκιήλ, ἔσχατον δὲ Δανιήλ,
 » Τὸν αὐτὸν ἔργοις καὶ λόγοις σοφώτατον.
 » Τούτοις προσεγκρίνουσι τὴν Αἰσθήρ τινες.
 » Καινῆς διαθήκης ὧρα μοι βιβλίου λέγειν.
 » Ἐὐαγγελιστὰς τέσσαρας δέχου μόνους
 » Ματθαῖον, εἴτα Μάρκον, οἷς Λουκᾶν τρίτον
 » Προσθεῖς ἀρίθμει, τὸν Ἰωάννην χρόνον
 » Τέταρτον, ἀλλὰ πρῶτον ὕψει δογμάτων.
 » Βροντῆς γὰρ υἱὸν τοῦτον εἰκότως καλῶ,
 » Μέγιστον ἠχῆσαντα τῷ Θεῷ λόγῳ.
 » Δέχου δὲ βιβλίον Λουκᾶ καὶ τὴν δευτέραν,
 » Τὴν τῶν καθολικῶν Πράξεων Ἀποστόλων.
 » Τὸ σκεῦος ἐξῆς προστίθει τῆς ἐκλογῆς,
 » Τὸν τῶν ἐθνῶν κήρυκα καὶ Ἀπόστολον
 » Παῦλον, σοφῶς γράψαντα ταῖς Ἐκκλησίαις,
 » Ἐπιστολάς ᾧδ' ἐπτὰ, Ρωμαίοις μίαν.
 » Ἡ χρῆ συνάπτειν πρὸς Κορινθίους δύο,
 » Τὴν πρὸς Γαλάτας, τὴν τε πρὸς Ἐφίσιους
 » Μεθ' ἣν τὴν ἐν Φιλίπποις, τὴν γεγραμμένην
 » Κολασσαεῦσι, Θεσσαλονικεῦσι δύο,
 » Τιμοθέῳ, Τίτῳ τε καὶ Φιλήμονι
 » Μίαν ἐκάστῳ, καὶ πρὸς Ἑβραίους νόμον,
 » Οὐκ εὖ λέγοντες, γνησίᾳ γὰρ ἡ χάρις
 » Εἶεν. Ἐἰ λοιπὸν καθολικὰς ἐπιστολάς,
 » Τινὲς μὲν ἐπτὰ φασὶν, οἱ δὲ τρεῖς μόνους;
 » Χρῆναι δέχεσθαι τὴν Ἰακώβου μίαν,
 » Μίαν τε Πέτρου, τῶν τ' Ἰωάννου μίαν,
 » Τινὲς δὲ τὰς τρεῖς, καὶ πρὸς αὐταῖς τὰς δύο,
 » Πέτρου δέχονται, τὴν Ἰούδα δ' ἐβδόμην.
 » Τὴν δ' Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου πάλιν,
 » Τινὲς μὲν ἐγκρίνουσιν, οἱ πλείους δὲ γε
 » Νόθον λέγουσιν. Οὗτος ἀψευδέστατος
 » Κανὼν ἂν εἴη τῶν Θεοπνευστῶν Γραφῶν.

(1) Βιβλίῳ ε'. Κεφ. ις'.

(2) Βιβλίῳ ζ'. Κεφ. ε'.

(3) Σωζόμενος αὐτόθι.

Ἑρμηνεία.

Οὐδὲ ταῦτα ἐξήγησιν χρειάζονται, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἄλλο, πᾶρεξ μία ἀπαρίθμησις τῶν γνησίων καὶ ἀληθῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς νέας Γραφῆς. Φέρει δὲ παράδειγμα εἰς τὴν ἀρχὴν πῶς, καθὼς εἶναι πολλὰ ἄσπρα, ὅπου ἔχουσι μὲν τὴν σφραγίδα τὴν βασιλικὴν ἐπάνω, δὲν εἶναι δὲ καθαρὰ, ἀλλὰ κίβδηλα καὶ ὑπόχαλκα, ἔτσι καὶ πολλὰ βιβλία, ὀνομάζονται μὲν τῆς Γραφῆς, ὅμως εἶναι νόθα καὶ αἰρετικά. Σημειῶσαι, ὅτι καὶ οἱ στίχοι οὗτοι εἰς πολλὰ μέρη δὲν εἶναι ὀρθοὶ κατὰ τὰ μέτρα, ἀλλὰ καθὼς εὕρομεν αὐτούς, κατεγράψαμεν. Ὅρα καὶ τὸν πέ. Ἀποστολικόν. Ὅτι δὲ δύο ἀποκαλύψεις τοῦ Ἰωάννου εὕρισκονται, ἡ μία γνησία καὶ ἡ ἄλλη νόθος, ὄρα εἰς τὸν ζ'. Ἀποστολικόν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΙΜΟΘΕΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Τιμόθεος ὁ Ἀλεξανδρείας ἠκμαζεν ἐπὶ τοῦ βασιλέως Οὐάλεντος, κατὰ τὸ 372. ἔτος. Διάδοχος δὲ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Πέτρου γενόμενος, τοῦ ὑπὸ τοῦ Οὐάλεντος ἐξορισθέντος διὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, Ἀρχιεπίσκοπος κατέστη τῆς Ἀλεξανδρείας (1) εἰκοστὸς τέταρτος, εἰς τὴν σειρὰν τῶν τῆς Ἀλεξανδρείας Ἐπισκόπων εὕρισκόμενος ἐγένετο δὲ ἄκρος ὑπερασπιστὴς τοῦ ὁμοουσίου. Ἐν δὲ τῇ β'. Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, τῇ κατὰ τὸ 381. ἔτος συγκροτηθείσῃ, ἦτο παρῶν ὁ μακάριος, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος θεότητα ἀνεκήρυξε. Μετὰ δὲ ζ' ἔτη τῆς β'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου κοιμηθεὶς ἐν Κυρίῳ, ἀφῆκε διάδοχον τῆς Ἀλεξανδρείας Θεόφιλον. Συνέγραψε δὲ οὗτος βίους πολλῶν καὶ θαυμαστῶν ἀσκητῶν, μάλιστα δὲ τοῦ ἀββᾶ Ἀπολλῶ (2), ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς κατ' ἐρωταποκρίσιν παρόντας Κανόνας, οἵτινες ἐπικυροῦνται ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν α. τῆς δ'. καὶ τὸν α. τῆς ζ'. ὠρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς ζ'. Οἰκουμενικῆς, καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν. Εὕρισκονται δὲ ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν Πανδεκτῶν, καὶ τῷ α. τόμῳ τῶν Συνοδικῶν σελ. 352.

Αἱ Ἐρωταποκρίσεις, ἦτοι οἱ ιη'. Κανόνες Τιμοθέου, τοῦ ἁγιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐρμηνευόμενοι.

Ἑρώτησις Α'.

Ἐὰν παιδίον κατηχούμενον ὡς ἐτῶν ἐπτὰ, ἢ ἄνθρωπος τέλειος, εὐκαιρήσῃ σου, προσφορᾶς γινομένης, καὶ ἀγνοῶν μεταλάβῃ, τί ὀφείλει γίνεσθαι περὶ αὐτοῦ;

Ἀπόκρισις.

Φωτισθῆναι ὀφείλει παρὰ Θεοῦ γὰρ κέκληται.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτηθεὶς ὁ Θεὸς Πατὴρ οὗτος, ἐὰν παιδίον, ἢ καὶ ἄνδρας τέλειος, ἔτι κατηχούμενος ὢν, τύχῃ ἐπιτήδειον καιρὸν, ὅταν εἰς κάμμιναν Ἐκκλησίαν γίνεται λειτουργία, καὶ μεταλάβῃ ὄχι καταφρονῶν, ἀλλὰ μὴ ἠξεύρων ὅτι οἱ κατηχούμενοι δὲν πρέπει νὰ μεταλαμβάνουν πρὸ τοῦ Βαπτίσματος, περὶ τούτου, λέγω, ἐρωτηθεὶς ἀποκρίνεται, ὅτι πρέπει νὰ βαπτισθῇ ὁ τοιοῦτος, ἐπειδὴ καὶ ἐκαλέσθη εἰς τοῦτο ἀπὸ τὸν Θεόν. Κάλεσμα γὰρ θεϊκὸν φαίνεται νὰ ἦναι, τὸ νὰ μὴ ἐμποδίσουν ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν τὸν τοιοῦτον οὔτε οἱ παρόντες ἐκεῖσε Χριστιανοί, οὔτε αὐτὸς ὁ κοινωνήσας τοῦτον ἱερεὺς ἴσως δὲ καὶ τὸ νὰ μὴ τὸν καταλάβουν τότε, ὅτι ἦτο κατηχούμενος, καίτοι προτοῦ γινώσκοντες αὐτόν. Ὅρα καὶ τὴν πρώτην ὑποσημείωσιν τοῦ β'. τῆς α'.

Ἑρώτησις Β'.

Ἐὰν δαιμονιζόμενος κατηχούμενος ἦ, καὶ θελήσῃ αὐτὸς, ἢ οἱ ἴδιοι αὐτοῦ, ἵνα λάβῃ τὸ ἅγιον βάπτισμα, ὀφείλει λαβεῖν, ἢ οὐ, καὶ μάλιστα ἐὰν πρὸς θάνατον ἐστίν;

(1) Σωκράτης βιβλ. δ'. Κεφ. λς'.

(2) Σωζόμενος βιβλ. ζ'. Κεφ. κη'.